

Lisa 4

AINEVALDKOND “KUNSTIAINED”

Kunsti teemad kooliastmete kaupa

I kooliaste	I astmes on oluline mänguline, eksperimenteeriv ja uuriv käsitlus, mis toetab laste spontaanset eneseväljendust ning julgustab märkama ja vaatlema erinevaid nähtusi. Loovtööde aineksest ammutatakse nii oma elust, lähiümbrusest kui ka kunstiloost. Teadmised ja tehnilised oskused omandatakse loova tegevuse käigus. Kunstiteostest rääkimine toetab oma seisukoha, tolerantsuse ning väärtushinnangute kujunemist. Koostöö- ja arutlusoskuste arendamiseks kasutatakse lisaks individuaalsetele töödele rühmatöid. Õpilane: 1. kirjeldab visuaalseid pilte, jooniseid ja sümboliteid oma kogemuse piires; 2. teab kujutiste kasutamise ja jagamise head tava; 3. kavandab lihtsamaid ülesandeid disainis ja loomes kestlikult; 4. teeb kahe- ja kolmemõõtmelisi töid spontaanselt ning kavandades, kasutades eri tehnika- ja töövõtteid; 5. kirjeldab lühidalt enda tööd ja tulemust.
II kooliaste	II astmes tutvutakse teadlikumalt kunsti aluste ja kunstilooga ning luuakse sildu kunstiajaloo ja tänapäeva vahel. Pööratakse rohkem tähelepanu ümbritseva maailma edasiandmisele loomingulistes kunstitöödes. Õpilasi juhatakse ise valikuid tegema (tehnika, teemade valik jne) ning otsima pildimaterjali, et kasutada seda abivahendi või lähtekohana. Kunstiteoste ja visuaalse kultuuri näidete analüüsimine toetab kriitilise mõtlemise ja ainealase keeleoskuse arenemist. Õpilane: 1. tõlgendab visuaalseid kujutisi oma kogemuse ja õpitu piires; 2. teab autorsuse üldisi põhimõtteid; 3. kasutab õpetaja juhendamisel osalist disainimist probleemi lahendamiseks kestlikult; 4. loob omanäolisust taotledes kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid nii spontaanselt kui ka uurides ja kavandades, kasutades ning põhjendades eri tehnikavõtteid ja kompositsioone; 5. analüüsib oma teost ja tööd; 6. arutleb loodu üle, seostades loomingut oma kogemuse piires teiste eluvaldkondadega.
III kooliaste	III astmes omandatakse teoreetilisemal tasemel teadmisi kunsti nii märgilistest (sümbol, allegooria, tsitaat jne) kui ka vormilistest (värv, valgus ja vari, perspektiiv, kompositsioon jne) väljendusvahenditest. Loomingulistes töödes katsetatakse uusi

meediume ning väljundeid; seatakse järjest rohkem endale ise ülesandeid; mängitakse vormielementide ja väljendusvahenditega teose isikupära ning sõnumi huvides. Teadlikumalt võetakse eeskujuks kunstiteoseid ja -stiile, analüüsitakse teoseid ning otsitakse visuaalset ja verbaalset infot. Kunsti käsitletakse visuaalse ning sotsiaalse keskkonna osana.

Õpilane:

1. analüüsib õpetaja abiga enne kasutamist visuaalseid kujutisi, jooniseid, skeeme ja sümboliteid;
2. käitub füüsilistes ja digitaalsetes kultuurikeskkondades enamasti turvaliselt, arvestab visuaalseid kujutisi luues ja kasutades autorsust;
3. rakendab õpetaja abiga uurimismeetodeid teoreetiliste, kunstitööde või disainiobjektide loomisel;
4. katsetab, julgeb eksida ja töö käigus langetada otsuseid õpetaja abiga;
5. loob omanäolisust taotledes kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid ja väljapanekuid, uurides ning teadlikult kavandades, valides ja rakendades protsessi käigus sihipäraselt materjale, tehnika- ja töövõtteid ning kompositsiooni põhimõtteid;
6. analüüsib õpetaja toel loodut ja arutleb loodu (nii kunsti kui ka visuaalsete objektide) üle, seostades kunste ja kunsti teiste valdkondadega ning ühiskonna muutustega üldisemalt.

KUNSTI õppeaine lähtealused on:

1) **maailma kunsti ja visuaalkultuuri laiahaardeline käsitlemine.** Visuaalselt tajutav inimese loodud ja mõtestatud keskkond (visuaalkultuur) hõlmab kujutisi, tekste, esemeid, ehitisi, ruumisuhteid jms ning nende erinevaid ja muutuvaid tähendusvälju. Visuaalkultuur sisaldab nii tahtlikke ja kavandatud artefakte (nt kunstiteosed, graafiline disain, reklaam, fotograafia, mood jne) kui ka juhuslikke ja plaanimata visuaalseid märke ning kooslusi (nt tänaval või meedias kõrvuti sattunud reklaamid, kasutatud tüpograafia, muruplatsi niitmine ja sissetallatud teerada, aja jooksul kujunenud kodusisustus jne). Visuaalkultuuris on teadlik toimimine seotud suhtlusega, erinevate sõnumite ja tähenduste loomise, säilitamise, muutmise ja edastamisega; nii esteetiliselt mitmekesise keskkonna kui ka emotsionaalse ja intellektuaalse keskkonna loomisega ning majanduse toimimise ja majanduslike väärtuste loomisega. Kunstipädevuse omandamist toetab maailma kunsti ja visuaalkultuuri käsitlemine nii nüüdisaegses kui ka ajaloolises kontekstis;

2) **kunsti vormide ja tähenduste pidev muutumine, eksperimentaalsus ja areng,** mis võivad ühiskonda ka proovile panna. Kunstis kui visuaalkultuuri kitsamas osas luuakse uut inimkogemust, väljendust ja tähendusi teadlikumalt ning sihipärasemalt, suhestudes valdkonna eripäraga, otsinguliselt ja eksperimenteerivalt. Kunsti pidev uuenemine peegeldab muutusi nii teadustes kui ka ühiskonnas, väärtustes ja hoiakutes. Kunst tohib võtta endale fantaasia, moraali ja ühiskondlike kokkulepete piire kompava ning nihutava rolli, et mõtestada ja arutleda, ka katsetada erinevaid ettekujutusi ja võimalikkusi;

3) **õpetaja on aktiivne kunstiga suhestuja,** kes toetab õpilasi kultuuri muutuvas mitmekesisuses. Täpsema õpisisu valib õpetaja, kes juhib õpet ja õpikeskkonna loomist. Õpetaja enda hoiakud, avatus ja sallivus, mitmetähenduslikkuse ja muutlikkuse taluvus, aktiivses dialoogis ja mõtestatuses olemine vana ja uue kunstiga on äärmiselt olulised. Kunstiaine ise on samuti seotud pidevate muutustega – uue kunstiloomega, uute avastustega kunstiajaloo, seniste väärtuste ümberhindamisega ühiskonnas, uute väärtuste leidmise ja loomisega. Kunsti õppeainet on võimalik üles ehitada eri kunstikäsitlelustele tuginedes. Valdkonnast saab ehedama pildi, kui õppijad ja õpetaja võivad mõtiskleda mitme kunstikontseptsiooni üle ning teadvustada kunsti loomise ja hindamise eri aluseid (nt funktsionaalne, realistlik, idealistlik, estetistlik, kontseptuaalne, pragmaatiline, institutsionaalne jne);

4) kunsti õppeaines on võrdselt oluline nii **kunstikogemus kui ka õppimiskogemus.** Sageli on teosest kui lõpptulemusest tähtsam loominguline ja otsinguline tee, tagasiside ja refleksioon, üldpädevuste kujundamine, motivatsiooni leidmisele ja hoidmisele suunatud tegevused. Koolikunstis on vaja väärtustada õppija isikliku tasandi loomet, avastusi, pingutust ja sõnumit, sest õppijale endale tähtis tegevus loob talle just nimelt tähendusliku kunstikogemuse ka siis, kui lõpptulemus ei ole originaalne või sisukas laiemas kunsti ja visuaalkultuuri kontekstis. Juhul kui lõpptulemus visuaalkultuuri-, disaini- või kunstiteosena on õppes oluline, peab õpetaja kvalitatiivse muutuse teket valmivas teoses teadvustama ja toetama eesmärkide ning hindamiskriteeriumide sõnastamisega. Kunsti osaoskused võimaldavad kunsti õpetamist mitmekülgsest käsitleda ja jälgivad disaini tsüklilist loogikat, mis on maailmas järjest laiemalt käibel nii kunstiteoste, toodete, protsesside kui ka uuringute kavandamisel.

Kunsti osaoskused on:

1. **väljaselgitamine, teadmine, mõistmine** (kuulamine, vaatamine, lugemine, info otsimine, kirjeldamine, sõnastamine, valimine, uurimine);
2. **plaanimine ja ideede arendamine** (ideede genereerimine, visandamine, katsetamine, organiseerimine, protsessi plaanimine, koostamine, leiutamine);
3. **loomine** (eesmärgipärane väljendus- ja töövahendite rakendamine, viimistlemine, toimetamine, täiendamine, esitlemine);
4. **refleksioon, analüüs ja kriitika** (uurimine, tõlgendamine, retsenseerimine, tagasisidestamine, arutlemine, väärtushinnangute arendamine ja andmine).

ÕPPEAINE NIMETUS	Kunstiõpetus
ÕPPEAINE KIRJELDUS	Kunstiainete pädevus lähtub arusaamast, et õpilase areng on elukestev ja mõjutatud kultuurist ning kunstid (muusika, kunst, kirjandus, draama, film, tants) ja kultuur laiemalt (visuaalkultuur, pärand- ja pärimuskultuur jms) on inimese dialoogipartnerid kogu elu jooksul. Kunstid on olulised väärtushinnangute, suhtluskultuuri, empaatia ning kriitilise mõtlemise arendamise vahendid. Kunstide kui professionaalse kõrgkultuuri loomingu kõrval on tähtis ka uuriv ja leiutav looming ning kultuur mõtestatud inimtegevusena laiemalt. Kunstiained rõhutavad õppe koondumist viie põhimõtte ümber: 1) kunste on vaja tõlgendada. Kunstide kõne ei ole sõnasõnaline, kunstiteosed pakuvad eri tõlgendusvõimalusi ja tähendusi, mis põhinevad alati maailmavaatel, varasemal elu- ja kunstikogemusel ning on juhitud tunnetest, samuti kogemise kontekstist. Tõlgendamise puhul on alati võimalik lähtuda erinevatest vaatepunktidest ja ootustest. Isiklik kogemus kasvatab kogemuse tähenduslikkust õpilase jaoks. Kunsti ja muusika õppimisel on vaja toetada tõlgendamisoskust; 2) kunstid toetavad mitmekülgset loovust. Kunsti ja muusika õppimine kujundab õppija loovust ja isiksuseomadusi, mis annavad eeldused mis tahes inimtegevuse valdkonnas probleeme uut viisi lahendada, et jõuda originaalsete, kasulike, eetiliste ja vähemalt looja jaoks soovitud tulemusteni. Kunstidega tegelemine põhikoolis toetab õpiloovust (uudsed tähenduslikud kogemused ja nende mõtestamine, uurimis- ja refleksioonioskused) ning argiloovust (fantaasia, maailma uudne mõtestamine enda jaoks, uudne toimimisviis igapäevaelus); 3) kunstid toetavad esteetilise tundlikkuse kasvu ning inimese heaolu. Kunsti ja muusika õppimine põhikoolis võimaldab õpilasel ära tunda, emotsionaalselt kogeda ja hinnata enda ümber subjektiivset ilu (kuuldavat, kombatavat, nähtavat, abstraktset) ning nautida seda samavõrra nagu teiste oskusi või meisterlikkust. Ilu ja meisterlikkuse väärtustamine toetab rahulolu ja tähenduse leidmist maailmas, suurendab maailmaga seotuse tunnet ning innustab inimest püüdlema oma eesmärkide poole. Kunstiainetel on tähtis osa muutuvates oludes isiklikku ja ühiskondlikku heaolusse panustava inimese kujundamisel; 4) kunstiaineid õppides arenevad kinesteetilised oskused ja kognitiivsed võimed, mis on lahutamatu seotud loomega – musitseerimise ja visuaalkunsti, ent ka performatiivsete kunstide loomisega. Kunstitegevustes toetatakse sügavama kognitiivse võimekuse kujunemist. Õppimine (sh musitseerimine ja visuaalkunst, kuid ka performatiivsete kunstide loomine) on sügavam, kui see toimub terviklikult nii keha kui ka vaimu ja eri meelte koostöös;

	5) kunstiainete õppimine toetab iseenda mõistmist ja mõtestamist ning üldpädevuste omandamist sisukalt ja terviklikult. Kunsti ja muusikaga järjepidev tegelemine toetab õppija eneseusalduse kujunemist ning eneseväärikust. Kunstide kaudu saab tõhusalt arendada kognitiivseid oskusi, nt loovat ja kriitilist mõtlemist, refleksiooni- ja analüüsioskusi, samuti mittekognitiivseid oskusi, nt avatust, otsustusvõimet ja riskijulgust. Kunsti õppeaine roll on innustada õppijat avastama ja kasutama oma võimeid (sh seni avaldumata võimeid) kunsti ja visuaalkultuuri loojana ning sellega suhestujana, seega ka kultuurikandjana. Kunsti õppeaine tugineb ülesehituselt visuaalkultuurile ning arendab visuaalset kirjaoskust, mis on tänapäeva maailmas edukaks toimetulekuks tähtis igapähele. Kunst toetab õppija loovust ja isiksuseomadusi, mis annavad eeldused mis tahes inimtegevuse valdkonnas probleeme uut viisi lahendada, jõuda originaalsete, kasulike, eetiliste ja vähemalt looja jaoks soovitud tulemusteni. Kunst kui õppeaine on oma olemuselt mittelineaarne, õppesisu punkte käsitletakse õppes omavahel tihedalt põimunult. Nende võimalike kombinatsioonide lõputu arv eeldab õpetaja loovust ja teadlikkust valikute tegemisel.
	TEADMISED, OSKUSED JA HOIAKUD
I KOOLIASTE	Õpilane: 1. kirjeldab visuaalseid pilte, jooniseid ja sümboleid oma kogemuse piires; 2. teab kujutiste kasutamise ja jagamise head tava; 3. kavandab lihtsamaid ülesandeid disainis ja loomes kestlikult; 4. teeb kahe- ja kolmemõõtmelisi töid spontaanselt ning kavandades, kasutades eri tehnika- ja töövõtteid; 5. kirjeldab lühidalt enda tööd ja tulemust. I astmes on oluline mänguline, eksperimenteeriv ja uuriv käsitlus, mis toetab laste spontaanset eneseväljendust ning julgustab märkama ja vaatlema erinevaid nähtusi. Loovtööde ainekse ammutatakse nii oma elust, lähiümbrusest kui ka kunstiloost. Teadmised ja tehnilised oskused omandatakse loova tegevuse käigus. Kunstiteostest rääkimine toetab oma seisukoha, tolerantsuse ning väärtushinnangute kujunemist. Koostöö- ja arutlusoskuste arendamiseks kasutatakse lisaks individuaalsetele töödele rühmatöid.
II KOOLIASTE	Õpilane: 1. tõlgendab visuaalseid kujutisi oma kogemuse ja õpitu piires; 2. teab autorsuse üldisi põhimõtteid; 3. kasutab õpetaja juhendamisel osalist disainimist probleemi lahendamiseks kestlikult;

	4. loob omanäolisust taotledes kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid nii spontaanselt kui ka uurides ja kavandades, kasutades ning põhjendades eri tehnikavõtteid jakompositsiooni; 5. analüüsib oma teost ja tööd; 6. arutleb loodu üle, seostades loomingut oma kogemuse piires teiste eluvaldkondadega. II astmes tutvutakse teadlikumalt kunsti aluste ja kunstilooga ning luuakse sildu kunstiajaloo ja tänapäeva vahel. Pööratakse rohkem tähelepanu ümbritseva maailma edasiandmisele loomingulistes kunstitöödes. Õpilasi juhatakse ise valikuid tegema (tehnik, teemade valik jne) ning otsima pildimaterjali, et kasutada seda abivahendi või lähtekohana. Kunstiteoste ja visuaalse kultuuri näidete analüüsimine toetab kriitilise mõtlemise ja ainealase keeleoskuse arenemist.
III KOOLIASTE	Õpilane: 1. analüüsib õpetaja abiga enne kasutamist visuaalseid kujutisi, jooniseid, skeeme ja sümboliteid; 2. käitub füüsilistes ja digitaalsetes kultuurikeskkondades enamasti turvaliselt, arvestab visuaalseid kujutisi luues ja kasutades autorsust; 3. rakendab õpetaja abiga uurimismeetodeid teoreetiliste, kunstitööde või disainiobjektide loomisel; 4. katsetab, julgeb eksida ja töö käigus langetada otsuseid õpetaja abiga; 5. loob omanäolisust taotledes kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid ja väljapanekuid, uurides ning teadlikult kavandades, valides ja rakendadesprotsessi käigus sihipäraselt materjale, tehnika- ja töövõtteid ning kompositsiooni põhimõtteid; 6. analüüsib õpetaja toel loodut ja arutleb loodu (nii kunsti kui ka visuaalseteobjektide) üle, seostades kunste ja kunsti teiste valdkondadega ningühiskonna muutustega üldisemalt. III astmes omandatakse teoreetilisemal tasemel teadmisi kunsti nii märgilistest (sümbol, allegooria, tsitaat jne) kui ka vormilistest (värv, valgus ja vari, perspektiiv, kompositsioon jne) väljendusvahenditest. Loomingulistes töödes katsetatakse uusi meediume ning väljundeid; seatakse järjest rohkem endale ise ülesandeid; mängitakse vormielementide ja väljendusvahenditega teose isikupära ning sõnumi huvides. Teadlikumalt võetakse eeskujuks kunstiteoseid ja -stiile, analüüsitakse teoseid ning otsitakse visuaalset ja verbaalset infot. Kunsti käsitletakse visuaalse ning sotsiaalse keskkonna osana.

HINDAMINE

Hindamine kunstiainetes suunab ja julgustab õpilasi õppima ning tekitab ja hoiab huvi kunsti ja muusika vastu. Hindamise aluseks on põhikooli riikliku õppekava üldosas sätestatu, kunsti ja muusika ainekavas esitatud õpitulemused ning kooli kehtestatud hindamisjuhised. Hindamise nõuded ja

korraldus, sh mittenumbrilise hindamise kasutus ja kooliõppekava väliselt, sh mitteformaalhariduses omandatud teadmiste ja oskuste arvestamine täpsustatakse kooli õppekavas.

Hindamise käigus saavad õpilased mitmekülgset tagasisidet oma töökultuuri ja töö ning individuaalse arengu kohta, millega toetatakse nende kujunemist positiivse minapildi ja adekvaatse enesehinnanguga ennastjuhtivaks õppijaks. Hindamisega luuakse õpilastele võimalusi õppe vältel oma edusamme esile tuua, julgustades neid enda tugevaid külgi kasutama ja uusi oskusi arendama. Õpilastele võimaldatakse eri viise eneseanalüüsiks ja kaaslastelt tagasiside saamiseks ning selle aktseptsimiseks. Õpetaja saab hindamise kaudu teavet oma õpetamise tulemuslikkuse kohta ning sisendit nii õppe kui ka iseenda pädevuste arendamiseks.

Alates esimesest kooliastmest kaasatakse õpilane nii oma tööd hindama kui ka kaasõpilastele tagasisidet andma. Õpilasele on õppeühiku (õppetegevuste kogum, mis on suunatud samade õpitulemuste saavutamisele) alguses teada, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamiskriteeriumid.

Õpilast suunatakse õppe käigus oma õppimist ja seatud eesmärkide saavutamist analüüsima ning reflekteerima. Aineteadmiste ja -oskuste kõrval antakse tagasisidet üldpädevuste arengu ning väärtushoiakute ja -hinnangute kujunemise kohta. Hoiakute kujunemise kohta antakse tagasisidet suunavate ja toetavate sõnaliste hinnangutega. Õpilase seisukohtadele ühiskonnas ja maailmas toimuva kohta antakse sõnalist kirjeldavat tagasisidet. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid pööratakse tähelepanu ka õpilase keelekasutusele, sh kunsti- ja muusikaterminite õigele kasutusele ning õigekirjale, mida arvestatakse hindamisel ülesande eesmärgi ja kokkulepitud hindamiskriteeriumide põhjal. Hindamisel lähtutakse õppimisele seatud eesmärgist ja hinnatakse seda, mida on õpetatud, rakendades nii diagnostilist, kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist, mida esitatakse nii sõnaliste hinnangute kui ka numbriliste hinnetena. Diagnostiliselt hinnates selgitatakse välja õpilaste eelteadmiste ja oskuste tase, ainealased väärarusaamad ning eriomased õpiraskused, et kavandada edasist õppimist ja õpetamist. Erineva keerukusastmega teadmiste, oskuste ja hoiakute hindamise võimaldamiseks kasutatakse mitmekesiseid hindamisviise ja -vorme. Hindamisvahendi ja -viisi valik sõltub seatud õppe-eesmärkidest ning eeldatavast õpitulemusest. Kunstiainete valdkonnapädevuse omandamisel on õppe jooksul oluline roll kujundaval hindamisel, mis toetab õpilase eneseusku ja innustab teda oma võimeid arendama. Kujundava hindamise kaudu saab õpilane temale arusaadaval viisil esitatud suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta. Kujundava hindamise rakendamist toetab õppeolukorras tehtud tööde õpilasepoolne dokumenteerimine näiteks kavandite, jooniste, õpimapi, blogina vms. **Kunstiainetes väärtustatakse harjutamist.**

Õpitulemuste saavutamise toetamise kõrval keskendutakse kujundava hindamise vältel järgmistele aspektidele:

- 1) loovuse arengu toetamine (probleemide märkamine, mõtete voolavus ja paindlikkus, originaalsus, probleemilahendamisoskused, refleksioon);
- 2) huvi ja nii õppest kui ka kunsti-ja kultuurielust aktiivse osavõtu toetamine;
- 3) isikliku sideme loomine ainega ja isikupärase väljenduslaadi otsimine;
- 4) sallivuse areng ja silmaringi avardumine.

Kooli õppekavas kehtestatud hindamisjuhiste järgi võib arvestada tunnist osavõtu aktiivsust ja tunnivälist muusikategevust (nt osalemine koolikooris, orkestris, ansamblis, esinimine kooliüritustel, kooli esindamine konkurssidel/võistlustel, sh muusikaolümpiaadil). Kokkuvõtvalt hinnatakse üldjuhul õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul, lähtudes õppes kui tervikust ja taotletavatest õpitulemustest, seejuures arvestatakse, et hinnetel võib olla sõltuvalt töö mahust erinev kaal. Hindamiskriteeriumid loob õpetaja õpilasi kaasates kooli kehtestatud hindamisjuhiste põhjal.

I kooliastme kunsti õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused

Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine

I kooliastme lõpuks õpilane:

1. uurib ja selgitab visuaalseid pilte, jooniseid ning sümboleid (nt õpetaja valikul: sildid, liiklusemärgid, kaardid, õpikute illustratsioonid, multifilmide ja arvutimängude pildiline külg, mänguasjade väljanägemine ja roll, reklaam linnaruumis ja meedias, riietus, kaupluste vaateaknad, veebikeskkonnad) oma kogemuse piires;
2. nimetab visuaalteose tähtsamaid tunnuseid, lähtudes ülesandest (tehnika, vorm, värv, kompositsioon, meeleolu, sisuelemendid);
3. leiab muuseumis, galeriis õpetaja abiga näituse mõistmiseks vajaliku info;
4. teab säästlikkuse ja kestlikkuse tähtsust;
5. uurib õpetaja abiga esemete vormi ja otstarbe seoseid;
6. teab, kes on autor;
7. ei tee digitaalkujutiste salvestamise ja edastamisega kellelegi kahju.

Plaanimine, ideede arendamine, loomine

I kooliastme lõpuks õpilane:

1. teeb kahe- ja kolmemõõtmelisi kunstitöid spontaanselt, kasutades lihtsamaid tehnikaid ja töövõtteid;
2. lahendab disainiprotsessi lihtsamaid ülesandeid, esitades nii verbaalselt kui ka visuaalselt oma ideede lahendusi.

Refleksioon, analüüs, kriitika:

I kooliastme lõpuks õpilane:

1. kirjeldab visuaalteose vaatlemisel tekkinud isiklike seoseid (See oleks justkui.... See meenutab mulle....);
2. kirjeldab ette antud küsimustele toetudes enda tööd ja mõtestab valminud tööd: mida ma tegin, kuidas ma tegin, miks tahtsin neid vahendeid kasutada, kuidas tulemusega rahul olen, mida õppisin?

Õpitulemused klassiti**1. klass****2. klass****3. klass**

Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine ● Seostab omavahel raamatuillustratsioone ja teksti sisu. ● Selgitab endale tuttavas keskkonnas (koolis ja klassis) kasutatavaid märke ja sümbolit ning nende tähendust. ● Nimetab, mida näeb pildil, ruumilises teoses, audiovisuaalses teoses. ● Nimetab, teoses nähtavaid värve, äratuntavaid esemeid, olendeid, kujundeid. ● Kasutab vahendeid ja materjale säästlikult ja ohutult. ● Korrastab enamasti oma töökoha. ● Näitab teoselt autori nime. ● Kirjutab oma tööle nime. ● Kõsib jädvustatavalt luba enne filmimist või pildistamist.	Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine ● Võrdleb märke (liiklusmärgid, logod, embleemid, sümbolid jms) omavahel ja seostab märgi vorme, värve, kujutatut märgi tähendusega. ● Tunneb ära tasapinnalised ja ruumilised teosed. ● Nimetab õpitud tehnikaid ja kunstiliike (kooli õppekavas õpitulemuste tasandil konkreetsetes klassis tuleks nimetada tehnikad ja kunstiliigid, mida klassis õpetatakse). ● Leiab teoses soojasid ja külmasid toone ning heledamat ning tumedamat tonaalsust. ● Teab mis on joon ja pind ning iseloomustab erinevaid jooni vastavalt omandatud sõnavarale. ● Kirjeldab teoses suurussuhteid ja objektide paiknemist (ees,taga, üleval, all jne)) ning kolmemõõtmelise teose puhul vormi üldisemalt (ümar, kandiline, lapik, püstine jne) . ● Nimetab teoses nähtud kujundeid ja objekte, mis	Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine ● Selgitab popkultuurist tuttavate tegelaste (koomiksid, filmist, animafilmist, arvutimängust, reklaamidest, mänguasjade) visuaalset isikupära ja karakterit. ● Leiab lihtsamatelt joonistelt ja skeemidelt (sh toote etiketid, pakendid, dokumendid, kunstiraamatute reproduktsioonid) olulise ja vajaliku info. ● Nimetab õpitud tehnikaid ja kunstiliike (kooli õppekavas nimetada tehnikad ja kunstiliigid, mida klassis õpetatakse) ● Nimetab lihtsamaid ruumi ja liikumise mulje loomise viise kahemõõtmelises teoses (nt kattumine, teravus, suurus, liikuvad poosid, liikumise faasid, kiirusjooned). ● Nimetab põhivärve ja oskab segada teisi värve. ● Kirjeldab tarbeeseme vormi, faktuuri ja otstarbe seoseid ja kooskõla. ● Kirjeldab skulptuuri ja/või maakunsti teose suurust, mõõtmeid, värvi, ruumi selle ümber, vaadeldavust erinevatest külgedest, suurussuhteid ja materjali lihtsal viisil omandatud sõnavara piires.
---	--	--

	meenutavad tuttavaid kujundeid (ring, ruut, ristkülik jne). • Toob näite tegevusest, kuidas ta asjakohaselt ja säästlikult kunstitarbeid kasutab. • Korrastab oma töökoha. • Eristab lihtsamate näidete põhjal tehislikke ja looduslikke materjale (<i>näiteks puit ja plastik</i>). • Kirjeldab ühel otstarbel kasutavate esemete peamisi tunnuseid (<i>näiteks vorm, suurus, raskus, värv</i>) ja arvab, mis materjalist ese tehtud on. • Kirjutab oma näitusetööle nimesildi koos töö pealkirja ja muu õpitud infoga. • Leiab (virtuaal)näitusel muuseumis, galeriis või koolis teose autori, pealkirja ja näituse pealkirja.	• Mõistab kunstivahendite säästmise ja raiskamise tagajärgi. • Kirjeldab kunstivahendite (<i>näiteks paber, värv, savi</i>) kasutamise erinevaid võimalusi ja viise. • Üldistab õpetaja abiga lihtsamal moel, millised on tavapäraselt ühe ja sama otstarbega esemed (vorm, materjal). Õpilane oskab anda sellele ka lihtsama selgituse. • Ei tee digitaalkujutiste salvestamise ja edastamisega kellelegi kahju.
--	--	--

Plaanimine ja ideede arendamine; loomine • Teeb enamasti aktiivselt kaasa nii oma initsiatiivil kui etteantud ülesandeid. • Rakendab teoste loomisel õpetaja abiga lihtsamaid kunstitehnikaid (monotüüpia, puhumistehnika, plastiliinimaal, pastell, guašš, värvipliatsitehnika, savi või plastiliini voolimine jms) ja vahendeid. • Väljendab enda kogemuse piires mõtteid, tundeid ja kogemusi oma kunstitöodes.	Plaanimine ja ideede arendamine; loomine • Rakendab kahe- ja kolmemõõtmeliste teoste loomisel õpetaja abiga lihtsamaid kunstitehnikaid (taimetrukk, sõrmemaal, kuulimaal, akvarell, pointillism, voolimine, ruumiline paberitöö jms), vahendeid enamasti isikupärasel viisil. • Järgib enamasti õpitud töö- ja ohutusvõtteid. • Märkab ühel ja samal otstarbel kasutatavaid esemeid, tuvastab nendest oma lemmiku ning põhjendab oma valikut. <i>Selgitus: Soovime arendada teadlikkust isiklikest ja subjektiivsetest eelistustest.</i> • Arutleb ja seostab värve tekkinud muljega (<i>näiteks miks kirjutavad õpetajad tavaliselt punase värviga ja miks on keelumärk punane</i>) ja valib esemele selle otstarbega sobiva värvitooni.	Plaanimine ja ideede arendamine; loomine • Rakendab kahe- ja kolmemõõtmeliste (sh digivahendid) teoste loomisel omandatud kunstitehnikaid (näiteks värvi pritsimine, erinevate materjalide trükk, diatüüpia, paberbatika, kollaaž, foto, ruumikunst, dekoratsioon jms), vahendeid isikupärasel viisil ning kombineerib neid omavahel (segatehnika, PVA-liimiga joonistamine, ruumiline maal, prügikunst jms). • Järgib õpitud töö- ja ohutusvõtteid. • Väljendab mõtteid, tundeid ja kogemusi oma kunstitöodes isikupära väärtustades. • Arvestab lihtsama tarbeeseme loomisel kindla kasutaja vajadustega. • Toob oma kogemuse pinnalt näiteid erinevatest igapäeva valikutest, oma eelistustest ja nende erinevatest tagajärgedest. • Esitab visuaalselt (teos, video, infoplatat, animatsioon, koomiks, mõistekaart jms) erinevate igapäeva valikute tagajärgi.
--	--	---

Refleksioon, analüüs ja kriitika	Refleksioon, analüüs ja kriitika	Refleksioon, analüüs ja kriitika
• Kirjeldab visuaalteosel nähtavat (nimetab äratuntavaid esemeid, olendeid, kujundeid, värvid; mis see on, mida ma näen?) • Kirjeldab visuaalteose vaatlemisel tekkinud isiklikke seoseid - mida nähtu mulle meenutab, mis siin pildil toimuda võiks? • Kirjeldab etteantud küsimuste toetudes oma töö valmimise protsessi - mida ja kuidas ma tegin, milliseid vahendeid kasutasin? Mida töö tegemisel nautisin? Millised raskused ületasin? • Kirjeldab etteantud küsimustele toetudes valminud tööd - mida ma oma töös näen?	• Kirjeldab enda ja teiste loodud visuaalteosel nähtavat õpitud sõnavara kasutades - nimetab ja kirjeldab teostel nähtavat - mis see on, mida ma näen ja milline see on (kui suur, millise kujuga, mis värvi, milliseid jooni, pindasid, vorme märkab, kuidas need paiknevad?) • Kirjeldab küsimustele toetuses enda ja teiste loodud visuaalteose vaatlemisel tekkinud isiklikke seoseid, mõtteid ja tundeid - mida nähtu mulle meenutab? Mis teoses toimuda võiks? Mis mind nii arvama paneb? Millist meeleolu see teos minus tekitab? • Kirjeldab etteantud küsimustele toetudes enda töö valmimise protsessi - mida ma tegin, kuidas tegin, milliseid vahendeid kasutasin? Mida ma protsessi käigus õppisin?	• Kirjeldab enda ja teiste loodud visuaalteosel nähtavat - nimetab, kirjeldab ja analüüsib visuaalteoseid (näiteks mis see on, mida ma näen, milline see on, kus see asub, kust seda kõige parem vaadata on, kuidas saad aru, et objekt liigub, kuidas tekitatud ruumi mulje, millisest materjalist, milline faktuur jne) • Kirjeldab visuaalteose vaatlemisel tekkinud isiklikke seoseid, mõtteid ja tundeid, meeleolu, toob näiteid ja võrdleb, põhjendab oma arvamusi - mida nähtu mulle meenutab? Mis teosel toimuda võiks? Miks ma nii arvan? Millist meeleolu see teos minus tekitab? Miks? • Kirjeldab etteantud küsimustele toetudes enda töö valmimise protsessi - mida ma tegin, kuidas tegin, milliseid vahendeid ma kasutasin? Miks tahtsin just neid vahendeid kasutada? Mida protsessi käigus õppisin?

Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine

- Lihtsate, lühikeste tekstide lugemine; eakohaste videote vaatamine; piltide vaatamine. Õpetaja koostatud esitlused ja loengud; näitusekülastused. Saadud teabest olulisema eristamine.
- Arutelud loetu või kuuldu üle.
- Saadud teabe alusel küsimustele vastamine.
- Visuaalide (pildid, arvutimängud, multifilmid, sildid, reklaamid jne) selgitamine.
- Lihtsamate mõistete õppimine. Näiteks värvus-sõnavara laiendamine, elementaarsed kompositsiooni mõisted, materjalide ja vahendite nimetused, töövõtete nimetused, tehnikate nimetused, mõned kunstiiliigid.
- Omadussõnade pagasi suurendamine. Milliste sõnadega saame iseloomustada teost, joont, meeleolu, värvust, tonaalsust, paiknemist, tegevust, tempot jne?
- Eesti ja välismaiste kunstnike ja nende teostega tutvumine.
- Otsimismängud. Leia töölt ... (mõni kujutis, sobiv värvitoon, tekstuur vms)
- Teose tunnuste nimetamine (tehnika, vorm, värv jne)
- Arutelud kestlikkuse ja säästlikkuse üle.
- Arutelud esemete vormi ja otstarbe seoste üle.
- Oma tööle oma nime kirjutamine.
- Kunstiteose analüüsi meetodite praktiseerimine: VTS (*visual thinking strategies*) ja sellest lähtuvad küsimused teose analüüsimise hõlbustamiseks:
Mis sellel pildil / selles teoses toimub?
Mille järgi saad seda öelda?
Mida veel märkad?

NB! VTSis on oluline analüüsi juhi roll, kes ei lisa vaatajate öeldule oma informatsiooni, üksnes parafraseerib öeldud lause sisu ja osutab teoses kõnealusele kohale.

Plaanimine ja ideede arendamine; loomine

- Mitmekülgsete ja loovat lähenemist võimaldavate stiimulite (näiteks töö teema, leidmaterjalid) andmine õpetaja poolt.
- Loovat lähenemist võimaldavad eriti hästi teemad, millel pole stereotüüpset lahendust või kuvandit. Näiteks: võimatud asjad, tulnukate lasteaed, tagurpidi maailm, punasel on sünnipäev, värvide võitlus, keksivad jooned jne.
- Mõttekaart enne töö teostamist.
- 2-mõõtmelise töö kavandamine: visand, materjalide näidised ja lihtsamad valiku põhimõtted, vahendite ja tehnikate katsetused (nn tööproovid) ja lihtsamad valiku põhimõtted, formaadi valik ja selle põhjendamine. Lihtsam valiku põhjendamine on näiteks valimine meeldivuse alusel või selle alusel, mis tuleb hästi välja. Tähtis on, et õpilased tajusid, et alati on valik ja et õpilane autorina on enamasti valiku tegija.
- Arutelud visandlikkuse ja visandi otstarbekuse teemadel.
- Kujutamise elementide (värvid, kujutised, kujundid, tegelased) valik ja lihtsam valiku põhjendamine.
- Valikuvõimaluste üle arutamine alati kui võimalik.
- Valikute tegemise harjutamine teose loomisel. Õpetaja pakub valikuid: alguses kahe, hiljem näiteks kolme võimaluse vahel. Valikute põhjendamise harjutamine. Esialgu pakub õpetaja ka variante, mille alusel valida ja kuidas põhjendada (Näit: Mul tuli see tehnika paremini välja; Kui selle valin, jõuan kindlasti valmis; Tahan seda paremini selgeks saada; Mulle meeldib

milline see välja näeb; Mulle meeldib, et nii ei pea väga täpselt tegema; Mu ideega sobib see paremini; jne)

- Kahemõõtmeliste tööde loomine (joonistamine, maalimine kattevärvide ja akvarellidega, kollaaž, lihtsamad trükitehnikad (paprükk, materjalitrükk, penoplasti tükk, templitrükk), frotaaž, grataaž jne)
- Formaate ja materjale võiks varieerida. Töid võiks teha aeg-ajalt ka koostööna.
- Lihtsamate kolmemõõtmeliste tööde loomine. Pisiplastika savist, plastiliinist või voolimismassist. Elementaarsete töövõtete ja tööriistade tundma õppimine.
- Jõukohane voltimine.
- Vormide ühendamine külma või kuuma liimiga.
- Kolmemõõtmelised objektid papist ja taaskasutusmaterjalidest.
- Kahe ja kolmemõõtmeliste tööde kombineerimine omavahel.
- Tööriistade kasutamise õppimine: pliiatsi hoidmise võimalused, pintsli hoidmise võimalused, kääridega lõikamine, liimimine, rebimine, joonlauaga mõõtmine. Surve pliiatsile ja pintslile, kiired ja aeglased liigutused.
- Katsetamine joontega: erineva iseloomuga jooned, täpid.
- Katsetused värvide segamisega. Sekundaarvärvide segamine põhivärvidest. Värvide heledamaks või tumedamaks segamine.

Refleksioon, analüüs ja kriitika

- Eneseanalüüsi ja refleksiooni harjutamine töö tegemise ajal ja peale tööprotsessi lõppu õpetaja antud küsimuste abil.
 - Näiteks: Mis sul edasi plaanis on? Mis järgmine etapp on?
 - Mida sa tänaste tegevuste käigus õppisid?
 - Milliseid tundeid sa kogu protsessi jooksul tundsid?
 - Mida sa tegid, et su töö õnnestus?
 - Mida sa praegu teed?
 - Mis oli sinu jaoks raske? Kuidas sa selle raskuse ületasid?
 - Mida sulle kõige rohkem meeldis teha?
 - Mida oma töö juures kõige rohkem hindad?
 - Mida kaaslase töö juures kõige rohkem hindad?
 - Otsi 3 tööd klassist, mis sind positiivselt üllatasid. Selgita miks?
 - Leia huvitavaid detaile või tähelepanekuid kaaslase töö juures.

Õppesisu

Ainesisu teemavaldkonnad	Õppesisu ja mõisted	Õppematerjalid
-----------------------------	---------------------	----------------

VISUAALNE
KIRJAOSKUS**Igapäevane visuaalkultuur**

Logod, embleemid, sümbolid, sildid, liiklusmärgid, kaardid, tabelid ja infograafika, õpikute illustratsioonid, multifilmid ja arvutimängud, mänguasjad, reklaam linnaruumis ja meedias, riietus, kaupluste vaateaknad, veebikeskkonnad

Raamatuillustratsioon, koomiks ja piltjutustus

Koomiksi tegelane ja karakteri disain (olulisemad tunnused, seos tegevuse ja iseloomuga)

Teksti, tabelite ja illustratsioonide küljenduse põhimõtted (pealkirja, kuupäeva, autori, pildiallkirja ja teksti paigutamise üldised tavad ja põhimõtted).

Kujutamise baaselemendid ja kompositsioonipõhimõtted**Baaselemendid:**

Kahemõõtmeline: punkt, joon, kujund, pind/tekstuur, värv

Kolmemõõtmeline: vorm, pind, värv, ruum

Kompositsioonipõhimõtted: kontrast, liikumine, rütm, proportsioon, tasakaal, mõõtmed

Kompositsiooni kirjelduseks: suurem, väiksem, ühesuursed, ees, taga, lähemal, kaugemal, üleval, all, kõrval, paremal, vasakul, keskel, ääres, lähedal, koos, eraldi, tasakaalus.

Joone, kujundi, vormi ja tekstuuri kirjelduseks: sirge, kõver, laineline, terav, sujuv, kaarduv, kandiline, nurgeline, ümar, munajas, sile, kare, krobeline jne

Arhitektuurimuuseumi õppematerjalid lõimitud tegevusteks.

<https://www.arhitektuurimuuseum.ee/haridus/oppematerjalid/>

Kunstiliigid ja kunstižanrid:

<https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/18718-2-Kunsti-muutumise-pohjused-Erialane-sonavara/217613>

Eesti lastekirjanduse illustraatorid:

<https://elk.ee/lastekirjandus/illustraatorid/>

Kunstiteosed, teemad ja seosed

Google Arts & Culture platvormil:

<https://artsandculture.google.com/>

Õpetajale kujutamise elementide ülevaade:

<https://app.wisemapping.com/c/maps/158177/public>

	Geomeetrilised kujundid ja abstraherimine Värvinimetused primaar ja sekundaarvärvide piires Värvitemperatuur: soojad ja külmad toonid Ruumiillusiooni loomise põhimõtted: kattumine, teravus, suurus Liikumise mulje loomine: liikuvad poosid, liikumise faaside kujutamine, liikumist märkivad jooned koomiksites. Kunstiliigid: joonistus, maal, kollaaž, skulptuur, foto, animatsioon, disain, arhitektuur Kunstižanrid: portree, maastik, natüürmort, animalistika... Kunstiajalugu, kunstnikud, teosed Eri stiilidest kunstiteoste näited kogu kunstiajaloo piires (nt Vana-Egiptuse seinamaal, Antiik-Kreeka vaasimaalid. Modernistlik maalikunst (impressionism, post-impressionism, fovism, kubistlik natüürmort), maakunst, ökokunst, pokunst...) Skulptuur või monument (avalikust ruumist). Tasapinnaline kunstiteos koolist või lähiümbrusest. Raamatuillustraatorid emakeele lugemisvara hulgast.	
--	---	--

KUNSTITEHNIKAD JA LOOMINGULINE ENESEVÄLJENDUS	Kunstitehnikad ja stiid monotüüpia, puhumistehnika, plastiliinimaal, pastell, guašš, värvipliatsitehnika, savi või plastiliini voolimine, taimetrükk, sõrmemaal, kuulimaal, akvarell, pointillism, voolimine, ruumiline paberitöö, diatüüpia, paberbatika, kollaaž Digitaalsed joonistus-, foto- ja animatsioonitehnikad Kunstiteooria Primaar- ja sekundaarvärvid Etikett Näitusetöö nimesilt (autori nimi, klass, teose nimi)	
DISAIN JA DISAINIPROTSESS	Disaini baaselemendid Funktsionaalne värv, vorm ja materjal (tarbeesmete puhul, graafilises disainis ja visuaalkultuuris laiemalt), mass Disainiprotsessi osad • Uurimine, väljaselgitamine, probleemi märkamine, info kogumine • Võimaluste sõnastamine, ettepanekute tegemine, kavandamine Disainiprotsessis kasutatavad idee visualiseerimise tehnikad • <i>Moodboard</i>, mõistekaart, plakat Tarbeesemed ja levinumad materjalid Looduslikud materjalid: puit, klaas, lina, vill, puuvill, savi... Tehismaterjalid: plastik, kile...	Toolsi ajalugu: https://www.disd.edu/blog/take-se-at-exploring-chair-throughout-history/ <i>Moodboardi</i> tegemisest: https://milanote.com/guide/create-better-moodboards

	Eseme, materjali või värvi otstarve, funktsionaalsus Kasutusmugavus	
KUNSTI, KULTUURI JA ÜHISKONNA SEOSED	Ohutus ja säästlikkus Töövahendite ohutu ja säästlik kasutamine Ohutus kasutaja tervisele ja keskkonnale Töövahendite ja kunstmaterjalide õige säilitamine Autorsus ja autoriõigused Autor: kunstnik, arhitekt, illustraator, disainer Teos: maal, joonistus, video, skulptuur... Digitaalsete kujutiste (fotode) tegemise ja jagamise hea tava Eetika (kuidas olla hea kunstnik, hea publik ja hea kaaslane) Töövahendite ja töökoha korrastamise õiged töövõtted	Kes on autor? https://www.youtube.com/watch?v=ADrXavABzk4&t=25s Multimeediaesitlus ja õpetajamapp "Rode altar lähivaates" https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/7157-Multimeediaesitlus-ja-opetajamapp-Rode-altar-lahivaates

II kooliastme kunsti õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused

Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine

II kooliastme lõpuks õpilane:

- 1) rakendab ja kirjeldab eakohaselt visuaalkultuuri ilminguid õpetaja ning enda valikul (teabegraafikat: silte, kaarte, infograafikat; õpikute illustratsioone, (multi)filmide ja arvutimängude pildilist külge, reklaami linnaruumis ja meedias, riietust, kaupluste vaateaknaid, internetikeskkondi, ehitatud keskkondi, esemelist tänapäeva ja pärimuskultuuri);
- 2) kasutab olulisemaid õpitud kunstimõisteid ja teab kunstnikke;
- 3) käitub näitusel turvaliselt ja asjalikult ning leiab enamasti ise muuseumi, galerii või virtuaalnäituse mõistmiseks vajaliku info;
- 4) mõistab säästlikkuse ja kestlikkuse tähtsust;
- 5) märkab, kirjeldab ning mõtestab nüüdisaegsete ja ajalooliste tarbeesemete ning hoonete erinevusi;
- 6) märkab ning kirjeldab iseseisvalt seost tarbeeseme või ruumi/hoone suuruse, vormi, materjali ja otstarbe vahel;
- 7) rakendab autorsuse üldisi põhimõtteid ning kujutiste salvestamise ja jagamise head tava.

Plaanimine ja ideede arendamine

II kooliastme lõpuks õpilane:

- 1) lahendab õpetaja esitatud probleemi, läbides kõiki disainiprotsessi etappe ning toetudes õpetaja juhendamisele ja etteantud materjalidele;
- 2) kavandab enda idee või teose; teab, et kavand on üldistatud, ülevaatlik ja visandlik.

Loomine

II kooliastme lõpuks õpilane:

- 1) loob omanäolisust taotledes kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid spontaanselt ning uurides ja kavandades;
- 2) teeb õpetaja abiga põhjendatud valikuid õpitud kunstitehnikate ja töövõtete, materjalide ning kompositsioonipõhimõtete hulgast.

Refleksioon, analüüs ja kriitika

II kooliastme lõpuks õpilane:

- 1) analüüsib loodut ja arutleb loodu (nii kunsti kui ka visuaalsete objektide) üle isiklikult positsioonilt, seostades kunste ja kunsti teiste valdkondadega ning ühiskonna muutustega üldisemalt;
- 2) selgitab ja analüüsib õpetaja antud küsimustele toetudes oma tööd, tuues esile töökäigu ning põhjendades oma tehtud sisulisi, uurimuslikke või loomingulisi otsuseid;
- 3) annab kaasõppijatele toetavat tagasisidet õpetaja pakutud vormis; põhjendab oma arvamust.

Õpitulemused klassiti

4. klass	5. klass	6. klass
----------	----------	----------

Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine	Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine	Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine
• Loeb lihtsamaid kaarte ja põhiplaane (maakaarti ja hoone (klassiruumi) plaani, sisekujunduse kavand) seostades kujutatut reaalse ruumiga. • Viib kokku õpitud kunstniku ja tema teose. • Teab kahemõõtmelise kujutamise (lisaks eelnevalt õpitule akvarell) lihtsamaid baaselemente (punkt, joon, pind, hele-tumedus, värv) ja kompositsiooni põhimõtteid (tasakaal, kattumine, teravus, suurus) ning rakendab neid õpetaja abiga enda idee edasiandmisel; • Teab kolmemõõtmelise kujutamise lihtsamaid baaselemente ja kompositsiooni põhimõtteid (suurus, mõõtmed, värv ja materjal) ning rakendab neid	• Tunneb ära eri kirjasüsteeme ja seostab neid eri kultuuridega (foneetiline kiri, piltkiri, rooma ja araabia numbrid, gooti kiri, tänavakunsti stiliseeritud tag'id). • Kasutab olulisemaid kunstimõisteid (nt kunstnik, arhitekt, skulptor, animaator, looming, maalikunst, animatsioon, skulptuur jne) ühe kunstnikuga seoses. • Teab järgmisi mõisteid: arhitektuur, sisearhitektuur, tootedisain, tarbekunst, abstraktne kunst. Kaadriplaanid: üldplaan, keskplaan, suur plaan, detail. Karakter, taust, esiplaan, tagaplaan. Koloriit. • Teab kahemõõtmelise kujutamise tähtsamaid baaselemente (tegelased/karakterid, objektid ja taust/keskkond) ja kompositsiooni põhimõtteid (lisaks	• Kirjeldab visuaalkultuuri ilminguid, näiteks reklaami linnaruumis ja meedias, riietust, kaupluste vaateaknad, e-poe vaated. • Rakendab eakohaselt teabegraafikat. • Teadvustab õpetaja abiga oma digitaalset jalajälge. • Tunneb ära ja nimetab varaste kõrgkultuuride ajaloolisi kunstiteoseid (nt koopamaal, amulett, püramiid, tempel, skulptuur, amfiteater jms). • Teab mõisteid: Trükigraafika, graafiline disain, tüpograafia, kirjatüüp, kalligraafia, stsenograafia. Tekstuur, rütm, tsentraalperspektiiv, värvusperspektiiv, mass, dominant, proportsioonid, kaadriplaanid, tempo, puänt, stiliseerimine. • Käitub näitusel turvaliselt ja asjalikult ning leiab enamasti ise muuseumi, galerii või virtuaalnäituse mõistmiseks vajaliku info. • Teab kahemõõtmelise kujutamise (lisaks eelnevalt õpitule digitaalne joonistus või maal), tähtsamaid baaselemente (lisaks varem õpitutele ka tekstuur) ja kompositsiooni põhimõtteid (lisaks õpitutele ka ühtsus ja mitmekesisus, rütm, ruumiillusioon (nt kattumine, tsentraalperspektiiv, värvusperspektiiv, teravus, liikumisillusiooni tekitamine objektide või kehade puhul)

õpetaja abiga enda idee edasiandmisel; • Märkab ja kirjeldab õpetaja abiga tarbeeseme suurust, vormi ja materjali selle otstarbe ja kasutatavuse aspektist.	õpitatele ka dominant, koloriit). • Teab kolmemõõtmelise kujutamise (skulptuur, installatsioon, ready-made) lihtsamaid baaselemente ja kompositsiooni põhimõtteid (suurusuhted, ruum teose ümber, vaadeldavus erinevatest külgedest). • Mõistab õpitud näite põhjal mõne toote keskkonnamõju. • Võrdleb nüüdisaegse ja ajaloolise tarbeeseme (näiteks kohvitermos ja õlletoop) erinevusi ja sarnasusi ning analüüsib kuidas tarbeeseme funktsionaalsus on arenenenud.	ning rakendab neid õpetaja abiga enda idee edasiandmisel; • Teab kolmemõõtmelise kujutamise (näit installatsioon, tootedisain, lavakujundus, arhitektuurimakett) põhilisi baaselemente (valgus, mass) ja kompositsiooni põhimõtteid (dominant, proportsioonid) ning rakendab neid õpetaja abiga enda idee edasiandmisel; • Rakendab kunstitöö loomisel õpetaja abiga ajalise (4D) kujutamise (video, animatsiooni jne) tehnikaid ja põhimõtteid (kaadriplaanid, kestus, tempo, tegevuspaik ja tegelased, sissejuhatus, puänt). • Visualiseerib ühte oma tarbimisharjumust (näiteks küsimuse abil “Millele kulub minu taskuraha”). • Mõtestab lihtsamal tasemel ajaloolise ja kaasaegse ruumikeskkonna (näiteks koolikeskkond filmis “Kevade” ja oma kool või külapood ja supermarket) erinevusi selle otstarbe ja kasutatavuse aspektist. • Märkab ja kirjeldab ruumikeskkonna suurust, vormi ja materjalikasutust selle ruumikeskkonna otstarbe ja kasutatavuse aspektist. • Selgitab oma loodud digitaalkujutiste avalikustamisega seotud tagajärgi ja ohtusid.
--	--	---

Plaanimine ja ideede arendamine	Plaanimine ja ideede arendamine	Plaanimine ja ideede arendamine
• Tuvastab küsimusi kasutades lihtsamaid probleemi tagamaid (<i>miks, millal ja kuidas see probleem esineb ja kuidas see probleemi puudutavaid osapooli mõjutab</i>). • Sõnastab enne tööle hakkamist, mida kavatseb teha, mis vahendeid ja materjale kasutab ja kuidas kujutab.	• Loob lihtsa visandliku joonise enne kolmemõõtmelise töö loomist. • Enne värvide kandmist tööle katsetab neid eraldi paberil. • Rakendab abijooni portree loomisel • Loob kunstitööd, uurides ja analüüsides teemaga seotud allikaid ning kavandades enda ideed ja kombineerides allikatest leitud ja oma ideid omavahel.	• Tuvastab disainiprotsessis osapooled keda õpetaja etteantud probleem puudutab selleks, et luua probleemi lahenduspakkumine. • Tuvastab erinevaid uurimisviise kasutades probleemi tagamaid (<i>miks, millal ja kuidas see probleem esineb ja kuidas see probleemi puudutavaid osapooli mõjutab</i>) probleemi lahenduspakkumise loomise eesmärgil. • Sõnastab probleemi võimalikud põhjused. • Seab õpetaja abiga lähteülesande ja tegevusplaani. • Selgitab välja osapoolte, keda probleem puudutab, hinnagu lahenduspakkumisele ja arvestab seda lahenduspakkumise arendamisel. • Vormistab lahenduspakkumise. • Kasutab neljamõõtmelise teose kavandamisel õpetaja abiga <i>storyboardi</i> või fotosid ja lühikest stsenaariumit. • Rakendab abijooni figuuri ja tsentraalperspektiivi kujutamisel. • Leiab ideid praktilisteks töödeks iseenda elust ja teistest õppeainetest. • Kavandab ideid, kuidas parandada elukeskkonda. • Teab, mis on kavand ning tunneb kavandamise põhimõtteid ja eesmäärke ning oskab rakendada teadmiseid lihtsama kavandi loomisel.

Loomine ● Rakendab kahe- ja kolmemõõtmeliste (sh digivahendid) teoste loomisel õpetaja abiga lihtsamaid kunstitehnikaid (nt maal, joonistus, kollaaž, grataaž, frotaaž, mosaiik, monotüüpia, foto, origami, modelleerimine jms) ja vahendeid isikupärasel viisil ning järgib nende loomisel õpitud töö- ja ohutusvõtteid. ● Oskab luua vabavaralises programmis lihtsamaid neljamõõtmelisi töid (animatsioon, video) õpetaja etteantud teemal ja juhendamisel. ● Arvestab kunstitööde loomisel eelnevalt omandatud kompositsiooni lihtsamaid põhimõtteid. ● Rakendab eelnevalt õpitud kunstitehnikaid ja töövõtteid ning materjale põhjendatult ja õpetaja abiga. ● Rakendab autorsuse üldisi	Loomine ● Rakendab kahe- ja kolmemõõtmeliste (sh digivahendid) teoste loomisel kunstitehnikaid (nt makett, segatehnika, kollaaž, kõrgtrükk, joonistus, maal, foto jms) ja vahendeid isikupärasel viisil ning järgib nende loomisel õpitud töö- ja ohutusvõtteid. ● Loob teose spontaanselt, ilma planeerimata. ● Loob teose eelnevalt uurides, kavandades ja ideid kombineerides. ● Kavandab ja loob vabavaralises programmis neljamõõtmelisi töid (animatsioon, video) õpetaja abiga. ● Valib kahe õpetaja pakutud kunstitehnika, töövõtte või kompositsioonipõhi mõtte vahel ja põhjendab oma eelistust. ● Rakendab õpitud kahemõõtmelisi kujutamise baaselemente ja kompositsiooni põhimõtteid õpetaja abiga enda idee edasiandmisel; ● Rakendab õpitud kolmemõõtmelise	Loomine ● Rakendab kahe- ja kolmemõõtmeliste (sh digivahendid) teoste loomisel kunstitehnikaid (nt modelleerimine, volimine, makett, joonestamine jms), vahendeid isikupärasel viisil ning tunneb eelnevalt õpitud kompositsiooni põhimõtteid (nt ühtsus ja mitmekesisus, tasakaal, rütm, dominant, koloriit, proportsioonid jms) ning oskab neid teadlikult valida. ● Pakub ise teemasid ning teostamise võimalusi enda huvide ja loomingu väljendamiseks (spontaanselt). ● Loob enda teose teadlikult uurides ja analüüsides teemapõhiseid materjale (nt raamatud, õpikud ja muud infoallikad) ning kavandades enda ideed ja kombineerides neid omavahel (nt kavandi detailide, foto ja joonistuse, tasapinnaliste ja ruumiliste objektide kombineerimine). ● Tunneb neljamõõtmeliste tööde teostamise etappe ja võimalusi ning kavandab ja loob vabavaralises programmis neljamõõtmelisi töid (animatsioon, video) enamasti iseseisvalt. ● Kombineerib kahe- ja kolmemõõtmelisi elemente digiloomingus. ● Tunneb vabavaraliste programmide ühiseid tööriistu ja oskab neid uurides enamasti iseseisvalt erinevates olukordades rakendada.
---	--	---

põhimõtteid (viitab autorile suuliselt või kirjalikult) ning kujutiste salvestamise ja jagamise head tava (viitab kasutatud allikatele oma kirjalikes töödes).	kujutamise baaselemente ja kompositsiooni põhimõtteid rakendab neid õpetaja abiga enda idee edasiandmisel; Rakendab loomisel digivahendeid (telefoni kaamera, digijoonistuse rakendused jms).	- Valib oma idee teostamiseks (vajadusel õpetaja abiga) sobiva väljendusvahendi kõigi õpitud väljendusvahendite, sh digivahendite hulgast; - Loob õpetaja abiga teostest ekspositsiooni (võib ka virtuaalse)
Refleksioon, analüüs ja kriitika - Kirjeldab enda ja teiste visuaalteoste olulisemaid tunnuseid (tehnikat, vormi, värvi, kompositsiooni, meeleolu, sisu elemente) vastavalt ülesandele; - Võrdleb kunstiteoste, arvutimängude, animatsiooni või filmi meeleolu ja atmosfääri (ruumilisus, värv, valgus, heli, montaaž). - Selgitab õpetaja antud küsimustele toetudes oma tööprotsessi (Millise teema valisin? Milliste töövahenditega oma tööd tegin? Mis oli kõige keerulisem?	Refleksioon, analüüs ja kriitika - Kirjeldab ja mõtestab visuaalteoste olulisemaid tunnuseid (tehnikat, vormi, värvi, kompositsiooni, sümbolite, meeleolu, sisu elemente) vastavalt ülesandele õpitud sõnavara piires; - Selgitab õpetaja antud küsimustele toetudes oma tööprotsessi, tuues välja töökäigu ning põhjendades oma tehtud valikuid (Mida said teada oma teema kohta teistest allikatest? Milliseid mõtteid kasutasid? Mida muutsid või lisasid juurde?); - Annab klassikaaslaste teostele tagasisidet, põhjendab enda	Refleksioon, analüüs ja kriitika - Kirjeldab ja mõtestab visuaalteoste olulisemaid tunnuseid (tehnikat, vormi, värvi, kompositsiooni, sümbolite, meeleolu, sisu elemente) vastavalt ülesandele õpitud sõnavara piires. - Leiab kunstikultuuri seoseid muude valdkondadega nii ajaloost kui tänapäevast, tuginedes teistele õppeainetele, kirjandusele, populaarkultuurile ja isiklikule kogemusele. - Analüüsib stiliseeritud kujundeid ja sümbolite kasutavaid visuaalkultuuri teoseid (nt logosid, vappe, digitaalseid ikoone). - Analüüsib õpetaja antud küsimustele toetudes oma teost ja tööprotsessi, tuues esile tegevuste omavahelised seosed ja järeldused.

Millega olen kõige enam rahul?); • Annab kaasõppijatele toetavat tagasisidet õpetaja pakutud vormis (tunnustusmärgid, suuline või kirjalik lühike tagasiside “Mulle meeldib, kuidas sa...”)	arvamust; (Räägi, mis sulle teise töös meeldib? Too esile, mis nõudis kõige rohkem pingutust kaaslase töös)	
--	--	--

Õppetegevused II kooliastmes

Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine

- Tekstide lugemine; info (tekstid, pildid, multimeedia) otsimine teavikutest ja internetist (õpetaja annab eakohased allikad ette, samuti ka juhtnöörid sobiva info leidmiseks). Intervjuude ja dokfilmide vaatamine; näitusekülastused (ka virtuaalselt); õpetaja koostatud esitlused ja loeng; vestlused loomemajanduse valdkonna inimestega.
- Saadud teabe alusel: küsimustele vastamine, selgitamine, võrdlemine, kokkuvõtete tegemine, olulisema eristamine, mõtte- ja mõistekaartide koostamine, esitluse koostamine; info kogumine portfooliosse; õpimappi või visandiraamatusse.
- Saadud teabe alusel arutlemine.
- Saadud teabe ja mõistmise rakendamine loomisel.
- **Disainiprotsess:** õpetaja etteantud probleemile lahenduse leidmine. Õpetaja otsustab klassi võimekusest lähtuvalt, kui täpselt piiritletud probleemi ta ette annab. Probleem võiks olla kindlasti valdkonnast, mis on õpilasele tuttav. Ka sihtgrupp on õpetaja määratud.
 - Sihtrühma kaasamine
 - Info otsimine,

Plaanimine ja ideede arendamine

- Idee leidmise ja arendamise õppetegevused:
 - Mitmekülgsete ja loovat lähenemist võimaldavate stiimulite (näiteks töö teema) andmine õpetaja poolt. Loovust arendavad teemad, millele ei ole valmislahendust või stereotüüpset lahendust.
 - harjutused erinevate stiimulite kasutamiseks (isiklik seos, päevakajalistest teemast lähtuv, suvaline sisend e. *random input*)
 - Info kogumise ja idee laiendamise meetodid: info-otsing, mõttekaart, omaduste reastamine.
 - Idee valik: näiteks originaalsuse või ebatavalisuse alusel.
 - Idee sõnastamine ja laiendamine: idee sõnastamine 5 lausega, visuaalide leidmine märksõnade juurde. Erinevate väljundite (visandite) loomine ideele.
 - Kujutamisaadi valik, meediumi valik, *moodboard*.
 - Kujutamise elementide (sümbolid, kujundid, kujutised, värvid, objektid, tegelased) otsimine (pildiotsing, sümboolika välja selgitamine) ja valik
- Visandamine (joonistus, visandlik maal, prototüüp, arvutis loodud 2d visand). Arutelud visandlikkuse ja visandi otstarbekuse teemadel. Krokiide ja kiirkrokiide harjutamine.
- Plaanimine:
 - 2-mõõtmelise töö kavandamine: visand, materjalide näidised ja valiku põhimõtted, vahendite ja tehnikate katsetused (nn tööproovid) ja valiku põhimõtted, formaadi valik ja selle põhjendamine. Kogu protsessi võib dokumenteerida portfoolios, visandiraamatus, õpimapis.
 - 3-mõõtmelise töö kavandamine: 2-mõõtmeline visand, materjalide, vahendite ja tehnikate näidised, katsetused ja valiku põhimõtted. Kogu protsessi võib dokumenteerida portfoolios, visandiraamatus, õpimapis.

- 4-mõõtmelise töö kavandamine: stsenaarium, storyboard. Olenevalt sellest, kas tegu video või animatsiooniga: võttepaike, näitlejate /nukkude /karakterite, rekvisiitide, heli valik.
- Protsessi kavandamine
- **Disainiprotsess:** õpetaja etteantud probleemile lahenduse leidmine. Ka sihtgrupp on õpetaja määratud.
 - Ressursside planeerimine,
 - Lähteülesande sõnastamine
 - Toote, teenuse, sekkumise või prototüübi arendamine

Loomine

- Valikuvõimaluste üle arutlemine. Valikute põhjendamise harjutamine (Sobis paremini, sest....; Annab mu ideed paremini edasi; Näeb huvitavam välja; Tahtsin teiste töödest erineda; Tahtsin järgi proovida jne)
- Tööle pealkirja panemine.
- Kahemõõtmeliste tööde loomine (õpetaja või õpilaste valitud tehnikates). Lisandub foto. Võimalusel võib teostada keerukamaid trükitehnikaid (monotüüpia, diatüüpia).
- Kolmemõõtmeliste tööde loomine. Installatsioon käepärastest materjalidest. Ready-made. Maketi loomine. Võib teha origamit. Kui on keraamika tegemise võimalus, siis seda on hea teha ka lõimingu tööõpetusega.
- Neljamõõtmeliste teoste loomine õpetaja abiga ja iseseisvalt. Video, animatsioon, *performance*. Lihtsate animatsiooni- ja videotöötlusrakenduste kasutamine nutiseadmetes. Heli ja pildi sobitamine.
- Visuaalkultuuri objektide loomine. Siin tasub lähtuda sellest, millised visuaalkultuuri objektid on noortele olulised ja tähendusrikkad. Näiteks võivad need olla rõivad, ehted, arvutimängud, enda sotsiaalmeedia kuvand, automaatselt tehtud kritseldused, toidu välimus jne. Võib luua märke, logosid, skeeme, *tage*, allkirja, kirjatüüpe, emotikone; kujundada teadlikumalt oma vihikuid, konspekte või visandiraamatut. Võimalusi on lõputult.
- **Disainiprotsess:** õpetaja etteantud probleemile lahenduse leidmine. Ka sihtgrupp on õpetaja määratud.
- Toote, teenuse, sekkumise või prototüübi loomine.
- Teose saateteksti kirjutamine
- Ekspositsiooni loomine koostöös

Refleksioon, analüüs ja kriitika

Lisaks I kooliastme refleksiooniküimustele saab II kooliastmes jätkata suuremat üldistust nõudvate küsimustega.

- Eneseanalüüsi ja refleksiooni harjutamine töö tegemise ajal ja peale tööprotsessi lõppu õpetaja antud küsimuste abil.
- Näiteks: Kolbi mudeli ainetel: Mis tunnis toimus? Kuidas ma ennast tunnen? Mida ma õppisin? Millega õpitu seostub? Kuidas ma õpitut saan kasutada?

- Mis on 3 uut asja, mida täna teada sain? Milliste varasemate teadmiste või kogemustega see seostus? Mis mõtted mul veel peas ringlevad seoses sellega?
- Kuidas mulle kõige rohkem meeldib õppida kunstitunnis? Mis nõuab kõige rohkem pingutust?
- Mida oma töö juures kõige rohkem hindad?
- Kuidas saad iseloomustada oma õppimist sel perioodil?
- Mis laadi kunstiga sulle meeldib tegeleda?
- Mida kaaslaste töö juures kõige rohkem hindad?
- Leia oma tööst kõige rohkem erinev töö ja too välja selle vähemalt üks positiivne omadus?
- Leia kaaslaste töö, kus on palju pingutatud. Tunnusta kaaslast pingutuse eest.
- Leia klassist mõni originaalne lahendus ülesandele. Miks sa just selle töö valisid?
- **Kunstiteose analüüsi meetodite praktiseerimine:**
 - Kes on töö autor?
 - Kuidas on teos tehtud (kunstiliik, kasutatud materjalid)?
 - Milliseid meeli töö kaasab (nägemine, haistmine, kompimine, kuulmine)?
 - Mis on töö pealkiri?
 - Kirjelda teost õpitud mõisteid kasutades (tehnika, värvid, vorm, mõõtmed, kompositsioon)
 - Mis tundeid see töö tekitab?
 - Mida see töö sinule ütleb? Mis paneb sind nii arvama?
 - Kas see teos jutustab lugu?
 - Mis teemaga see töö tegeleb?
- **Disainiprotsess:** õpetaja etteantud probleemile lahenduse leidmine. Ka sihtgrupp on õpetaja määratud.
 - Toote, teenuse, sekkumise või prototüübi katsetamine
 - Toote, teenuse, sekkumise või prototüübi mõju tuvastamine ja kaardistamine
 - Uude arendustsükklisse sisenemine

Õppesisu II kooliastmes

Ainesisu teemavaldkonnad	Õppesisu ja mõisted	Õppematerjalid
-----------------------------	---------------------	----------------

VISUAALNE
KIRJAOSKUS**Igapäevane visuaalkultuur**

Logod, embleemid, sümbolid, sildid, liiklusmärgid, kaardid, tabelid ja infograafika, õpikute illustratsioonid, multifilmid ja arvutimängud, mänguasjad, reklaam linnaruumis ja meedias, riietus, kaupluste vaateaknad, veebikeskkonnad

Põhiplaan, maakaart, sisekujunduse kavand

Karakter, keskkond

Kujutamise baaselemendid ja kompositsioonipõhimõtted**Baaselemendid:**

Kahemõõtmeline: punkt, joon, kujund, pind/tekstuur, värv

Kolmemõõtmeline: vorm, pind, värv, ruum, mass, materjal

Kompositsioonipõhimõtted: kontrast, liikumine, rütm, proportsioon, tasakaal, ühtsus, mõõtmed, dominant, rõhutus

Kompositsiooni kirjelduseks: suurem, väiksem, ühesuursed, ees, taga, lähemal, kaugemal, üleval, all, kõrval, paremal, vasakul, keskel, ääres, lähedal, koos, eraldi, tasakaalus.

Joone, kujundi, vormi ja tekstuuri kirjelduseks: horisontaalne, vertikaalne, diagonaalne, sirge, kõver, laineline, terav, sujuv, kaarduv, kandiline, nurgeline, ümar, munajas, sile, kare, krobeline jne

Perspektiiv: tsentraalperspektiiv, värvus- e õhuperspektiiv

Ruumiillusiooni loomise põhimõtted: kattumine, teravus, suurus

Fotograafia vorimianalüüs.

Fotograafia kaasaegses kunstis:
<https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/33720-Kuidas-lugeda-fotot-Fotokuu-haridusvihik-2012>

Liikumise kujutamine:
<https://smarthistory.org/movement/>

Õpetajale kujutamise elementide ülevaade:

<https://app.wisemapping.com/c/maps/158177/public>

	Liikumise mulje loomine: liikuvad poosid, liikumise faaside kujutamine, liikumist märkivad jooned koomiksides. Värviteooria: Koloriit. Värvinimetused primaar ja sekundaarvärvide piires. Värvitemperatuur: soojad ja külmad toonid Neljamõõtmelise teose baaselemendid: kaadriplaanid, montaaž, heli, valgus, narratiiv e lugu Kaadriplaanid: üldplaan, keskplaan, suur plaan, detail. Taust, esiplaan, tagaplaan. Kunstiliigid: joonistus, maal, kollaaž, skulptuur, foto, animatsioon, disain, arhitektuur, sisearhitetkuur, tootedisain, tarbekunst, ready-made, installatsioon, trükigraafika, graafiline disain, tüpograafia, kirjatüüp, kalligraafia, stsenograafia. Kunstižanrid: portree, natüürmort, linnavaade, maastikuvaade, interjööri vaade Kujutavus: figuraalne, abstraktne	
KUNSTITEHNIKAD JA LOOMINGULINE ENESEVÄLJENDUS	Kunstitehnikad ja stiilid maal, joonistus, kollaaž, grataaž, frotaaž, mosaiik, monotüüpia, foto, origami, modelleerimine, makett, lavakujundus, kollaaž, kõrgrükk, akvarell, trükigraafika, graafiline disain, tüpograafia, kirjatüüp, kalligraafia, stsenograafia Digitaalsed joonistus-, foto-, video- ja animatsioonitehnikad (gif...) Narratiivi loomine: karakter, tegevuspaik, tegelased, sissejuhatus, teema arendus, kulminatsioon, lahendus (puänt)	Lühike videoõpetus ühe- ja kahe punkti perspektiivi joonistamisest: https://www.youtube.com/@KamilleSaabre Valgus ja varjud, Videoõps: https://www.youtube.com/watch?v=rsdnAQAg7HQ Värvused, Videoõps: https://www.youtube.com/watch?v=iphkwx0mhQI&list=PL70HIWp0tGWCdLxJRUkDF4F5mFBc6UDK6&index=6

	Etikett Näitusetöö nimesilt (autori nimi, klass, teose nimi, töö tehnik, töö mõõdud, aasta, juhendav õpetaja)	Õppevideo portree joonistamisest Kunstiga seotud allikad: Kunstiajakirjad, populaarteaduslikud ajakirjad Fototöötlusprogrammid: www.pixlr.com, https://fotoram.io/ Joonistamisprogrammid (vektor): https://app.corelvector.com/ Kujundamisprogrammid: canva.com, https://create.vista.com/
DISAIN JA DISAINIPROTSESS	Disaini baaselemendid Funktsionaalne värv, vorm ja materjal (tarbeesmete puhul, graafilises disainis ja visuaalkultuuris laiemalt), mass Otstarve, funktsionaalsus, kasutusmugavus Disaini liigid Tootedisain, digitoote disain, graafiline disain Disainiprotsessi osad • Osapooled, tarbija • Uurimine, väljaselgitamine, probleemi märkamine ja sõnastamine, info kogumine • Lähteülesanne • Võimaluste sõnastamine, ettepanekute tegemine, kavandamine • Lahenduspakkumine Tarbeesemed ja levinumad materjalid Looduslikud materjalid: puit, klaas, lina, vill, puuvill, savi... Tehismaterjalid: plastik, kile... Kavandamine ja visualiseerimine	Disain: https://et.wikipedia.org/wiki/Disain Disainiprotsess: https://et.wikipedia.org/wiki/Disainiprotsess Disaini liigid, EKM-i tööleht: https://kumu.ekm.ee/wp-content/uploads/sites/2/2020/02/ATolts_tegvusleht_Ilaste_A3.pdf Kunst ettevõtlikkuse vaatenurgast õpiobjekt: https://sisu.ut.ee/edujategu7/avaleht Illustraatori ja graafilise disaineri elukutsest Iseõppimine ja jalgratta leiutamine Eiko Ojala TEDxTallinn Veebipõhine tahvel, mis võimaldab õpetajal või õpilasel luua erinevatel eesmärkidel ülesandeid (nt õpilaste tööde eksponeerimine ja tagasiside saamine kaasõpilastelt). https://padlet.com/

	Kavand, visand, skits, krokii, abijooned <i>Moodboard</i>, mõistekaart, plakat, Venni diagramm, värvikaart, Idee sõnastamine Storyboard, stsenaarium Visuaalne lihtsustamine	Õpilaste kaasamiseks: www.wooclap.com/ Mõttekaardi loomiseks: https://www.mindmaps.app/
KUNSTIAJALUGU, VISUAALKULTUUR JA KUNSTNIKUD	Kunstiga seotud elukutsed kunstnik, arhitekt, skulptor, animaator, sisearhitekt, disainer, illustraator Kunstiajalugu Kirjasüsteemid eri ajastutest ja kultuuridest (foneetiline kiri, piltkiri, rooma ja araabia numbrid, gooti kiri, tänavakunsti stiliseeritud tag'id) Esiaja kunst (pisiplastika, kaljujoonised, koopamaalid, megaliitiline arhitektuur) Varased tsivilisatsioonid (Mesopotaamia, Egiptus) Antiikaja kunst Kreekas ja Roomas (templiehitus, teatrid, skulptuurid, monumendid) Keskaja kunst Eestis (kirikud, linnused, Tallinna vanalinn) Mõisaarhitektuur Taluarhitektuur Pärimuskultuur	Eesti Muuseumide veebivärv MUIS: https://www.muis.ee/et/catalogue Eesti mõisaportaal: https://www.mois.ee/

KUNST JA KULTUUR ÜHISKONNAS	Jätkusuutlik mõtteviis Keskkonnamõju, säästlikkus, digitaalne jalajalg, digiprügi, töövahendite säästlik kasutamine ja hooldamine Teabe otsimine ja infokeskkonnad Muuseumide ja galeriide kodulehed Kunsti elu Muuseumi haridusprogrammid, kunstiüritused, näitused, kunstnikuvestlused ja kohtumised Autorsus ja autoriõigused Autor, autoriõigused, viitamine, kujutise salvestamine ja jagamine, viitamine	Digitaalne jalajalg: https://digipadevus.ee/sonastik/digitaalne-jalajalg/ Digitaalse jalajälje analüüs: https://sites.google.com/site/digitaalnejalajalg/digitaalse-jalajaelje-mootmine Kiirmoe keskkonnamõju hindamine: https://www.janiiedasi.ee/blog/s83zbfpwno085ayhld9z7pca9dc8xm Puuvillase T-särgi eluring: https://bioneer.ee/milline-puuvillase-t-s%C3%A4rgi-eluring Näituse loomise tööleht EKM: https://kumu.ekm.ee/wp-content/uploads/sites/2/2020/02/Avatud-kollektsioonid_tegevusleht_IjaIlaste_A4.pdf
------------------------------------	--	---

III kooliastme kunsti õpitulemused ja õppesisu

Õpitulemused
Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine

III kooliastme lõpuks õpilane:

- 1) analüüsib enne kasutamist visuaalseid kujutisi, keskkondi, jooniseid, skeeme ja sümboleid suhtluses;
- 2) uurib iseseisvalt kunstnike, kunstiteoste ja kunstivoolude tausta;
- 3) leiab infot erinevate allikate kohta, suhtudes neisse allikakriitiliselt;
- 4) kasutab peamisi kunstimõisteid ja teab kunstnikke;
- 5) käitub kultuurikeskkondades reeglite järgi (vajaduse korral oskab reeglid välja selgitada) ning saab iseseisvalt vajaliku teabe leidmise ja sündmuse kogemisega hakkama;
- 6) teab, mida kujutab endast disain ning kuidas töötab disainer;
- 7) mõistab vormide ja värvide subjektiivsemaid ning universaalsemaid tähendusi;
- 8) teab, mis on kopeerimine ja plagiaat, ning oskab teiste autorite teoseid ja nende osi kasutada oma uurimistöös või loomes nii, et tegevus ei riiva autori õigusi.

Plaanimine ja ideede arendamine

III kooliastme lõpuks õpilane:

- 1) oskab arendada oma ideed, lähtudes eesmärgist;
- 2) märkab ja kirjeldab igapäevaelu probleeme, mida lahendades läbib kõik disainiprotsessi etapid;
- 3) rakendab uurimismeetodeid õpetaja abiga.

Loomine

III kooliastme lõpuks õpilane:

- 1) loob omanäolisust taotledes kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid spontaanselt ja põhjalikult uurides ning teadlikult kavandades;
- 2) valib loomeprotsessis sihipäraselt materjale ja tehnikavõtteid ning rakendab töövõtteid ja kompositsiooni põhimõtteid;
- 3) oskab rühmaliikmena luua ühistöödest tervikliku väljapaneku ja esitleda teost publikule.

Refleksioon, analüüs ja kriitika

III kooliastme lõpuks õpilane:

- 1) analüüsib teost (ülesehitus ja vorm, tähistavus, peamised sümbolid, kontekst), leiab erinevaid tõlgendusvõimalusi ja vaatepunkte, põhjendab neid tööle tuginedes ning kasutab kunstist rääkides oskussõnavara;
- 2) leiab seoseid ühiskonnaelu valdkondadega nii ajaloost kui ka tänapäevast, tuginedes teistele õppeainetele, erialakirjandusele, aimekirjandusele, popkultuurile ja meediale;
- 3) mõtestab esemelise ja ruumilise keskkonna või disaininäidete esteetilisi, funktsionaalseid ning ökoloogilisi aspekte;
- 4) selgitab oma tööd ning valitud töökäigu ja sõnumi võimalikke teisi võimalusi; põhjendab sisulisi, uurimuslikke või loomingulisi otsuseid ja eksponeerimise valikuid;
- 5) kuulab kaasõppijate seisukohti, põhjendab enda arvamust, annab toetavat tagasisidet ning aktseptib eriarvamusi.

Õpitulemused klassiti		
7. klass	8. klass	9. klass
Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine - Kirjeldab digitaalseid keskkondi, hindab digitaalse keskkonna turvalisust ja eakohasust - Leiab internetist lihtotsinguga infot kunstnike, kunstiteoste või ajastute kohta, kasutab internetis täpsustatud pildiotsingut. - Tutvustab eri disainivaldkonna (näiteks tootedisain, digitootedisain, teenusedisain, tööstusdisain, graafiline disain, sotsiaalne disain jne) esindaja tegevust. - Tuvastab visuaalkultuuris levinumaid värvikasutusega seotud tavapärasid (näiteks hooaegadega seotud värvid riidemoes).	Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine - Kasutab info leidmiseks sõnastikke ja entsüklopeediaid, nii raamatutena kui digitaalseid andmebaase. - Otsib tedlikult erinevatest infoallikatest vajalikku informatsiooni ja toob esile detailid ning tähtsamad punktid.	Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine - Seostab eri ideoloogilisi sümboleid vastava ajastuga ja teab nende tähendust. - Arutleb erinevate nii kaasaegsete kui ajalooliste ideoloogiliste sümboolite rolli üle tänapäeval - Seostab kunstnikku ja kunstiteost selle loomiskeskkonnaga, leides ja tõendades oma tähelepanekuid. - Leiab kunstiteose omadused, mis väljendavad nii loomise keskkonna kui kunstniku ideid - Külastab iseseisvalt kunstinäitust või-sündmust ning käitub seal reeglite kohaselt.

Plaanimine ja ideede arendamine ● Leiab oma teose jaoks ideid päevakajalistest või ajaloosündmustest. ● Kasutab idee leidmiseks ja laiendamiseks meetodeid (näit. ajurünnak, suvaline sisend, omaduste reastamine, info otsimine) ● Teeb töö kavandamisel kirjalikke ja visuaalseid märkmeid. ● Kavandab enda teose, pakkudes vahest välja ka erinevaid lahendusvõimalusi. ● Teab, et kavand on üldistatud, ülevaatlik ja visandlik, ning rakendab seda teadmist tööprotsessis. ● Märkab ja kirjeldab teda ümbritsevaid probleemolukordi. ● Tuvastab erinevaid uurimisviise kasutades probleemi tagamaid (miks, millal ja kuidas see probleem esineb ja kuidas see probleemi puudutavaid osapooli mõjutab).	Plaanimine ja ideede arendamine ● Leiab oma teose jaoks ideid läbi eneserefleksiooni. ● Rakendab õpetaja abiga ideede genereerimise ja laiendamise/arendamise meetodeid (kombineerimismaatriksid, referaat idee tausta uurimiseks). ● Loob storyboardi joonistades või digivahendeid kasutades. ● Märkab ja tuvastab igapäevaelu probleemi, mis teda kõnetab. ● Seab lähteülesande ja tegevusplaani. ● Kavandab õpetaja abiga ja rakendab sihipäraselt üht uurimismeetodit (<i>näiteks vaatlus, intervjuu, küsitlus, enesekohase päeviku pidamine ja analüüsimine, uurijapäeviku pidamine ja analüüsimine</i>).	Plaanimine ja ideede arendamine ● Rakendab teiste autorite teoseid oma töö lähtepunktina. ● Rakendab õpetaja abiga keerulisemaid ideede laiendamise / arendamise meetodeid (näiteks Osborni küsimustik). ● Teab ideede selekteerimise meetodeid (näiteks sõelumine küsimuste abil, plussid, miinused) ● Sõnastab oma teose kontseptsiooni. ● Kasutab kavandamisel mitmekesiseid meetodeid (näit visandid, skeemid, asendiplaanid, maketid, värvi- ja materjalinäidised, tööetapide kirjeldused).
---	--	--

• Uurib näiteid kuidas on sama või sarnast probleemi varasemalt lahendatud. • Tutvub erinevate uurimisviiside (näiteks vaatlus, intervjuu, küsitlus, enesekohase päeviku pidamine ja analüüsimine, uurijapäeviku pidamine ja analüüsimine) võimalustega.		
Loomine • Õpilane teab, et isikupärasus on väärtuslik ja püüab luua omapäraseid kunstitöid tuues esile enda individuaalsust ja huvisid. • Loob kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi (sh digikunst) kunstitöid spontaanselt (kavandamata). • Loob kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid uurides ja kavandades. • Kavandab ja arendab enda ideid enne teose loomist, kombineeri erinevatest ideedest tervikliku lahenduse. • Valib loomeprotsessis	Loomine • Loob kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi (sh digivahendid) kunstitöid spontaanselt (kavandamata). • Loob kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid enamasti teadlikult uurides ja kavandades. • Laiendab enda ideed kavandamise protsessis, katsetab erinevaid tehnilisi võimalusi ja toob esile idee arenguetaapid. • Valib loomeprotsessis sihipäraselt materjale ja tehnikavõtteid ning rakendab töövõtteid ja kompositsiooni põhimõtteid teadlikult. • Põhjendab tehnika või meediumi valikut toetudes oma sõnumile või ideele. • Rakendab neljamõõtmelise teose loomisel (animatsioon., video, etendus, <i>performance</i>) narratiivi, sissejuhatust ja puanti (lõiming kirjandusega).	Loomine • Loob kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi (sh digivahendid) kunstitöid spontaanselt (kavandamata). • Loob kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid teadlikult uurides ja kavandades. • Valib loomeprotsessis sihipäraselt materjale ja tehnikavõtteid ning rakendab töövõtteid ja kompositsiooni põhimõtteid teadlikult. • Pakub välja ekspositsiooni või näitusepinna koha kooliruumis ning põhjendab enda valikut ja visiooni.

sihipäraselt materjale ja tehnikavõtteid ning rakendab töövõtteid ja kompositsiooni põhimõtteid enamasti teadlikult või õpetaja abiga. • Leiab oma töö eksponeerimiseks koha, kus see on hästi vaadeldav. • Tunneb loomingu esitlemise põhimõtteid ja suudab teha publikule esitamiseks ettevalmistustöid õpetaja abiga.	• Oskab õpetaja abiga rühmaliikmena luua ühistöödest väljapaneku. • Toetab töö pealkirjaga oma sõnumit või ideed.	• Loob näituse kaasteksti, etiketid (autori nimi, töö nimetus, tehnika jms) ja esitluse viisi. • Tekitab kahemõõtmelises teoses vabalt valitud vahenditega ruumi-illusiooni. • Rakendab kolmemõõtmelises teoses valgust, ümbritsevat ruumi ja materjali (või muid õpetaja ülesandepüstituses esitatud elemente või põhimõtteid) oma sõnumi edastamiseks.
Refleksioon, analüüs ja kriitika • Analüüsib tarbeeset funktsionaalsuse, ökoloogilisuse ja esteetilisuse aspektist. • Selgitab enamasti oma tööd ning valitud töökäigu ja sõnumi võimalikke teisi võimalusi. • Kirjeldab teose ainek, meediumi ja vormi.	Refleksioon, analüüs ja kriitika • Analüüsib teost (ülesehitus ja vorm, tähistavus, peamised sümbolid, kontekst). • Analüüsib ruumilist keskkonda funktsionaalsuse, ökoloogilisuse ja esteetilisuse aspektist. • Põhjendab valdavalt oma töö sisulisi, uurimuslikke või loomingulisi otsuseid ja eksponeerimise valikuid. • Kuulab kaasõppijate seisukohti, põhjendab enda arvamust, annab toetavat tagasisidet ning aktsepteerib enamasti eriarvamusi.	Refleksioon, analüüs ja kriitika • Mõtestab disaininäiteid funktsionaalsuse, ökoloogilisuse ja esteetilisuse aspektist. • Põhjendab oma töö sisulisi, uurimuslikke või loomingulisi otsuseid ja eksponeerimise valikuid. • Kirjeldab, analüüsib, tõlgendab ja hindab kunstiteoseid (nende ainek, meediumi, vormi ja konteksti). • Uurib teose loomise konteksti – sotsiaalne kontekst, ajalooline taust, põhjuslik

		keskkond, milles kunstiteos loodi.
--	--	---------------------------------------

Õppetegevused III kooliastmes

Väljaselgitamine, teadmine, mõistmine

Tekstide lugemine, info (tekstid, pildid, multimeedia) otsimine teavikutest ja internetist, Intervjuude ja dokfilmide vaatamine, näitusekülastused (ka virtuaalselt), õpetaja koostatud esitlused ja loeng, intervjuueerimine, vestlused loomemajanduse valdkonna inimestega.

Saadud teabe alusel: visuaalteose kirjeldamine, küsimustele vastamine, selgitamine, seostamine, võrdlemine, kokkuvõtete tegemine, mõtte- ja mõistekaartide koostamine, teabe visualiseerimine infograafika abil, esitluse koostamine, tervikteksti kirjutamine (essee, artikkel, sünopsis, saatetext vms), näitusepäeviku pidamine, info kogumine portfooliosse, õpimappi või visandiraamatusse.

Saadud teabe alusel arutlemine.

Saadud teabe ja mõistmise rakendamine loomisel

Uurimine

Disainiprotsess:

Probleemi tuvastamine

Sihtrühma täpsustamine, sihtgrupi kirjeldamine, sihtühma kaasamine

Info otsimine.

Probleemi täpsustamine

Plaanimine ja ideede arendamine

Idee leidmise ja arendamise õppetegevused:

Harjutused erinevate stiimulite kasutamiseks (isiklik seos, päevakajalistest teemast lähtuv, igavikulisest teemast lähtuv, suvaline sisend e. random input, õppeainest või mõnest inimtegevuse valdkonnast lähtuv stiimul)

Info kogumise ja idee laiendamise meetodid: info-otsing, mõttekaart, omaduste reastamine, erinevate stiimulite kombineerimine.

Idee valik: originaalsuse, ebatavalisuse, eesmärgi jms alusel.

Idee sõnastamine ja laiendamine: idee sõnastamine 5 lausega, visuaalide leidmine märksõnade juurde, SCAMPER-meetod. Erinevate väljundite loomine ideele.

Kunstilise kujundi (metafoori) valik, kujutamisladi valik, meediumi valik, moodboard.

Kujutamise elementide (sümbolid, kujundid, kujutised, värvid, objektid, tegelased) otsimine (pildiotsing, assotsiatsioonide kasutamine, sümboolika välja selgitamine, kujundite või kujutiste kombineerimine) ja valik.

Visandamine (joonistus, visandlik maal, prototüüp, arvutis loodud 2d või 3d visand). Krokiide ja kiirkrokiide hajutamine. Visualiseerimise ja visuaalse kokkuvõtte harjutused.

Plaanimine:

2-mõõtmelise töö kavandamine: visand, materjalide näidised ja valiku põhimõtted, vahendite ja tehnikate katsetused (nn tööproovid) ja valiku põhimõtted, formaadi valik ja selle põhjendamine. Kogu protsessi võib dokumenteerida portfoolios, visandiraamatus, õpimapis.

3-mõõtmelise töö kavandamine: 2-mõõtmeline visand, 3-mõõtmeline visand, materjalide, vahendite ja tehnikate näidised, katsetused ja valiku põhimõtted. Suuruse, eksponeerimiskoha ja valgustuse valik ja põhimõtted. Kogu protsessi võib dokumenteerida portfoolios, visandiraamatus, õpimapis.

4-mõõtmelise töö kavandamine: stsenaarium, storyboard. Võttepaikade, näitlejate /nukkude /karakterite, rekvisiitide, heli visandid, näited ja valik.

Protsessi kavandamine

Disainiprotsess:

Ressursside planeerimine, parameetrite tuvastamine, mõjude planeerimine

Lähteülesande sõnastamine

Toote, teenuse, sekkumise või prototüübi arendamine

Uurimisprotsessi kavandamine juhendaja abiga.

Loomine

- Valikuvõimaluste üle arutlemine. Valikute põhjendamine (Annab paremini edasi mu ideed; Tahtsin originaalset lähenemist)
- Teoste loomine kontseptsiooni alusel.
- Kahemõõtmeliste teoste loomine teadlikumalt valikuid tehes. Võtta aega planeerimisprotsessiks ja ideeloomeks. Tehnikate kombineerimine. Arvutigraafika ja digimaal.
- Kolmemõõtmeliste teoste loomine teadlikumalt valikuid tehes. Materjalide kombineerimine ja leidlik kasutus. Vormide võtmine kooli võimalusi kasutades.
- Kohaspetsiifiline installatsioon. Kineetiline skulptuur või installatsioon. Prototüüpide loomine füüsilises keskkonnas või 3-d programmis.
- Neljamõõtmeliste teoste loomine: kavandatud ja komponeeritud videokunsti teos või animatsioon. Võib teha grupitööna, jagades rollid analoogselt nagu päris elus (režisöör, stsenarist, kunstnik, storyboardi joonistaja, animaator, operaator, helirežisöör, monteeriija, valgustaja, kostüümikunstnik jne)
- Teatri või muu etenduskunsti teos koostööna ja lõimituna teiste ainetega.
- Visuaalkultuuri objektide loomine. Siin taub lähtuda sellest, millised visuaalkultuuri objektid on noortele olulised ja tähendusrikkad.
- **Disainiprotsess**
- Toote, teenuse, sekkumise või prototüübi loomine
- Essee, referaadi või teose saateteksti kirjutamine.
- Tervikliku ekspositsiooni loomine ja selle esitlemine publikule.

Refleksioon, analüüs ja kriitika

- Eneseanalüüsi ja refleksiooni harjutamine töö tegemise ajal ja peale tööprotsessi lõppu õpetaja antud küsimuste abil Näiteks: Bortoni mudeli ainetel: Mida ma tegin, et sellesse punkti jõuda? Mis mind aitas ja takistas? Mida ma veel saan tulevikus teha?
- Kaaslaste töö analüüsimiseks võib nüüd mõnel juhul kasutada ka küsimusi, mis mõeldud kunstiteoste analüüsimiseks. (vormianalüüs, ikonograafiline analüüs) Tasub lisada alati mõni positiivset tagasisidet võimaldav küsimus.
- Kunstiteose analüüsi meetodite praktiseerimine:

Vormianalüüsist lähtuvad küsimused:

- Milline ja miks on just selline kompositsioon, materjal, tehnika, vorm, kuju, joon, värv, rütm, proportsioon, pind, sügavus, heletumedus, fookus, koloriit, perspektiiv? Mis on eespool, mis tagapool? Mis suurem, mis väiksem? Mida on rohkem, mida vähem? Kas teoses on korduvaid

elemente (joon, värv, vorm, muster)? Mida täpsem ja detailsem on erialane sõnavara, seda täpsemalt on võimalik teost kirjeldada.

Stiilianalüüsist lähtuvad küsimused:

- Autorikeskselt: Milline on autori isiklik stiil? Kas see teos on tema jaoks tüüpiline või erandlik? Mille järgi tunname autori stiili ära? Kas autor kuulub suurema stiili või rühmituse alla? Kas ja kuidas autori käekiri on muutunud elu jooksul?
- Teosekeskselt: Kas teose vorm vastab mõnele stiilile? Mis täpsemalt loob stiili (nt pintsli töö, värvi- ja materjalikasutus jne)? Kas ekspositsioon või vormistus vastab stiilile? Kas see teos annab stiili kohta uut infot? Kas tehnika on tüüpiline või erandlik? Kas kujutatud teema ja stiil on omavahel seotud? Kuidas valitud kujutamiskiil rõhutab teema olulisi omadusi, tähendusi või meeleolu?

Biograafilisest meetodist lähtuvad küsimused:

- Kuidas on autori elulugu mõjutanud tema loomingut? Milline oli tema haridus, väljaõpe, elu- ja töötingimused, suhted võimude (kuninga, kiriku, valitsusega) ja publikuga? Kas ja kuidas näeme autori töodes viiteid tema elukohale, perekonna ajaloo, tema kogemustele ja läbielamistele?

Ikonograafilisest analüüsist lähtuvad küsimused:

- Mida on kujutatud? Mille järgi selle ära tunname, milliseid atribuute, sümboleid ja allegooriaid on kasutatud? Mida kujutatud objektid tähendavad selles kontekstis? Mis neile annab sellise tähenduse? Millised tähendused kujutatul on laiemalt? Milliste tekstidega (sh teised kujutised) on kujutatu seotud? Kas see on tavapärane kujutamiskiil, st kas on teisi samatüübilisi pilte või on see erandlik?

Õppesisu III kooliastmes		
Ainesisu teemavaldkonnad	Õppesisu ja mõisted	Õppematerjalid

VISUAALNE
KIRJAOSKUS**Igapäevane visuaalkultuur**

Digitaalsed keskkonnad, nt meediaportaalid, digitaalsed arhiivid, sotsiaalmeediaplatvormid.

Ideoloogilised sümbolid erinevates kultuurides.

Nüüdisaegsed märgid ja sümbolid.

Kujutamise baaselemendid ja kompositsioonipõhimõtted

Kahemõõtmeline: punkt, joon, kujund, pind/tekstuur, värv

Kolmemõõtmeline: joon, vorm, pind, värv, ruum, mass, materjal, dimensionaalsus (reljeef, skulptuur, maakunst)

Kompositsioonipõhimõtted: kontrast, liikumine, rütm, proportsioon, tasakaal, ühtsus, mõõtmelised, dominant, rõhutused

Kompositsiooni kirjelduseks: suurem, väiksem, ühesuursed, ees, taga, lähemal, kaugemal, üleval, all, kõrval, paremal, vasakul, keskel, ääres, lähedal, koos, eraldi, tasakaalus.

Joone, kujundi, vormi ja tekstuuri kirjelduseks: horisontaalne, vertikaalne, diagonaalne, sirge, kõver, laineline, terav, sujuv, kaarduv, kandiline, nurgeline, ümar, munajas, sile, kare, krobeline jne

Perspektiiv: tsentraalperspektiiv, värvus- e õhuperspektiiv

Värviteooria: Koloriit.

Värvinimetused primaar ja sekundaarvärvide piires.

Värvitemperatuur: soojad ja külmad toonid

Ruumiillusiooni loomise põhimõtted: kattumine, teravus, suurus

Õpetajale kujutamise elementide selgituseks

<https://app.wisemapping.com/c/maps/158177/public>

<https://e-koolikott.ee/et/oppematerial/22969-EESTI-PARIMUSTEEMALISED-OPPEULESAND-POHIKOOLILE-KAASAE GSE-KUNSTI-MEEDIUMITE-VAHENDUSEL>

Autori, teose ja lugejakesksest kunstiteose tõlgendamisest (küll kirjandusteose näitel):

<https://www.youtube.com/watch?v=rGZKO4OVnz8&t=650s>

Loovprotsessi refleksioonimudel:

<https://loojauuri.artun.ee/#/lessons/Lp2XU7N9qyZoq-8x5bPgstxgSTLBbfp>

Fototöötlusprogrammid:

www.pixlr.com,
<https://fotoram.io/>

Joonistamisprogrammid (vektor):

<https://app.corelvector.com/>

Kujundamisprogrammid:

canva.com,
<https://create.vista.com/>

	Liikumise mulje loomine: liikuvad poosid, liikumise faaside kujutamine, liikumist märkivad jooned koomiksides. Neljamõõtmelise teose baaselemendid: kaadriplaanid, montaaž, heli, valgus, narratiiv e lugu, tegevuspaik, tegelased Kaadriplaanid: üldplaan, keskpiaan, suur plaan, detail. Taust, esiplaan, tagaplaan. Kunstiliigid: joonistus, maal, kollaaž, skulptuur, foto, animatsioon, disain, arhitektuur, sisearhitektuur, tootedisain, tarbekunst, ready-made, installatsioon, trükigraafika, graafiline disain, tüpograafia, kirjatüüp, kalligraafia, stsenograafia. Kunstižanrid: portree, natüürmort, linnavaade, maastikuvaade, interjööri vaade Kujutavus: figuraalne, abstraktne	
KUNSTITEHNIKAD JA LOOMINGULINE ENESEVÄLJENDUS	Kunstitehnikad ja stiilid maal, joonistus, kollaaž, grataaž, frotaaž, mosaiik, monotüüpia, foto, origami, modelleerimine, makett, lavakujundus, kollaaž, kõrgtrükk, akvarell, trükigraafika, graafiline disain, tüpograafia, kirjatüüp, kalligraafia, stsenograafia Digitaalsed joonistus-, foto-, video- ja animatsioonitehnikad (gif...) Narratiivi loomine: karakter, tegevuspaik, tegelased, sissejuhatus, teema arendus, kulminatsioon, lahendus (puänt) Etikett Näitusetöö nimesilt (autori nimi, klass, teose nimi, töö tehnik, töö mõõdud, aasta, juhendav õpetaja)	Lühike videoõpetus ühe- ja kahe punkti perspektiivi joonistamisest: https://www.youtube.com/@KamilleSaabre Kumu jt EKM-i filiaalide näitusevaated: https://digikogu.ekm.ee/filiaalid/kumu Trükitehnikate õpetamine: https://trykitehnikad.weebly.com/ Kunstiajakirjad, populaarteaduslikud ajakirjad Sirp www.sirp.ee, Kunst.ee https://ajakirikunst.ee/?c=avaleh

		t&l=et, Müürileht https://www.muurileht.ee/
DISAIN JA DISAINIPROTSESS	Disaini baaselemendid Funktsionaalne värv, vorm ja materjal (tarbeesmete puhul, graafilises disainis ja visuaalkultuuris laiemalt), mass Otstarve, funktsionaalsus, kasutusmugavus Disaini liigid Tootedisain, digitoote disain, graafiline disain Disainiprotsessi osad • Osapooled, tarbija • Urimine, väljaselgitamine, probleemi märkamine ja sõnastamine, info kogumine • Lähteülesanne • Võimaluste sõnastamine, ettepanekute tegemine, kavandamine • Lahenduspakumine Tarbeesemed ja levinumad materjalid Looduslikud materjalid: puit, klaas, lina, vill, puuvill, savi... Tehismaterjalid: plastik, kile.... Kavandamine: kavand, visand, skits, krokii, abijooned <i>Moodboard</i>, mõistekaart, plakat, Venni diagramm, värvikaart, Idee sõnastamine Storyboard, stsenaarium Visuaalne lihtsustamine	Tartu Kunstikooli õpetaja Kalli Kalde õppevideo portree joonistamisest: https://www.youtube.com/watch?v=ksTTRixd0aU Loovuurimuse õppematerjal põhikoolile ja gümnaasiumile: https://loojauuri.artun.ee/#/ Uurimismeetodid loovuurimuses: https://loojauuri.artun.ee/#/lessons/jeDtJabmjC84w2F4_Lpe14_0Wdv8NTqn Disaini liigid, EKMi tööleht: https://kumu.ekm.ee/wp-content/uploads/sites/2/2020/02/ATolts_tegevusleht_IIaste_A3.pdf Kunst ettevõtlikkuse vaatenurgast õpiobjekt: https://sisu.ut.ee/edujategu7/avalieht

KUNSTIAJALUGU, VISUAALKULTUUR JA KUNSTNIKUD	Info leidmine Google'i pildidiotsing (Veebi)entsüklopeediad ja andmebaasid Kunstiajalugu Keskaja arhitektuur Euroopas ja Eestis: gooti ja romaani kirikuarhitektuur, linnusearhitektuur. Ehitusplastika, vitraažid, illumineeritud käsikirjad. Relikviaarid. Islami kunst: mošearhitektuur, käsikirjad, ornamendid. Viikingite arhitektuur ja kunst, rändhõimude kunst (ornament, metallitöö). Renessansskunst Itaalias. Kõrgrenessansi kunstnikud (Leonardo, Raffael, Michelangelo). Barokk-kunst Euroopa õukondades Klassitsism: valitsushooned Euroopas ja Ameerikas Realism maalikunstis Modernism 19. sajandi lõpu maalis (impressionism, postimpressionism, sümbolism, juugend). Maailmanäitused ja tehnoloogia areng. Nüüdiskunst vastavalt aktuaalsetele teemadele, kohalikele näitustele või loodud teostele.	Kirikukunst Eestis: https://digikogu.ekm.ee/uus_kat_egooriapuu/kirikukunst Lääne-Euroopa ja Venemaa kunst 16.--20. saj EKM-i kogus: https://digikogu.ekm.ee/uus_kat_egooriapuu/valiskunst Eri ajastute kunstist EKM-i kogude põhjal (video koos töölehega): https://kunstimuuseum.ekm.ee/esti-kunsti-digisild/ Nüüdiskunst EKM-i kogus: https://digikogu.ekm.ee/uus_kat_egooriapuu/kaasaegne_kunst Eesti Kunstnike Biograafiline Leksikon: https://ekabl.ee/index.php Eesti kunstiteaduse audio- ja videoarhiiv: https://cca.ee/arhiiv/esti-kunsti-teaduse-audio-ja-videoarhiiv Ajaloopildi tööleht, EKM: https://kumu.ekm.ee/wp-content/uploads/sites/2/2020/03/Ajaloo_pilt_t%C3%B6%C3%B6leht_III-kooliaste.pdf Eesti kunstnikud Veneetsia nüüdiskunsti biennaalil: https://cca.ee/veneetsia-biennaal
--	--	--

KUNST JA KULTUUR ÜHISKONNAS	Kunsti ja kultuuriga seotud elukutsed Konservaator, kuraator, kujundaja, toimetaja Jätkusuutlik mõtteviis Keskkonnamõju, säästlikkus, digitaalne jalajälg, digiprügi, töövahendite säästlik kasutamine ja hooldamine Teabe otsimine ja infokeskkonnad Muuseumide ja galeriide kodulehed Kunstielu Muuseumi haridusprogrammid, kunstiüritused, näitused, kunstnikuvestlused ja kohtumised Autorsus ja autoriõigused Autor, autoriõigused, viitamine, kujutise salvestamine ja jagamine, viitamine	Konservaator: Hilka Hiiop „Loodusteadused ja infotehnoloogia kunsti uurimise teenistuses” https://www.youtube.com/watch?v=4A4YgmfQrRo Kunstikoolide näidisõppekava: https://kunstikoolid.ee/kunstivaldkonna-huvikoolide-naidisoppekava-on-valmis/ Eesti Muuseumide Veebivärv: https://www.muis.ee/et/catalogue Intellektuaalomand: https://e-koolikott.ee/et/oppematerjal/7453-Intellektuaalomandi-oppematerjal-I-osa
--	---	---

ÕPPEAINE NIMETUS	Muusikaõpetus
ÕPPEAINE KIRJELDUS	Muusikal kui universaalsel suhtlusvahendil on läbi aegade olnud tähtis osa laste ja noorte vaimsel, moraalsel ning esteetilisel kasvatamisel. Muusikaõpetuse taotlus on luua muusikateadmiste, -oskuste ja -kogemuste süsteem. Üldhariduskooli muusikaõpetuse eesmärk on tekitada huvi muusika ja musitseerimise vastu ning kujundada harmoonilist ja loovat isiksust. Muusikaõpetuses lähtutakse eesti koolimuusikas väljakujunenud traditsioonidest ja põhimõtetest (Riho Päts, Heino Kaljuste), mis toetuvad Zoltán Kodály meetodile ja Carl Orffi pedagoogika adapteeritud käsitlusele ning tänapäeva pedagoogika teadmusele ja kogemusele. Muusikaga tegelemine rikastab tundeelu, kujundab esteetilisi hoiakuid ja kultuurilisi tõekspidamisi. Muusikaõpetuse kaudu luuakse võimalused muusikaoskuste arenguks, avatakse ja avardatakse muusikaga tegelemise viise ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket. Eesti ja maailma muusikakultuuri tutvustamise kaudu kujundatakse õpilaste sotsiaalkultuurilisi väärtushinnanguid ja muusikamaitset. Muusikaõpetuses tähtsustatakse: 1) ühislaulmist kui rahvusliku kultuuritraditsiooni olulist väljendust ja edasikandjat; 2) loomingulist eneseväljendust; 3) õpilase loova ja kriitilise mõtlemise arengu toetamist; 4) õpilase isiklikku suhet muusikaga ning muusikalise suhtlemise rolli vaimse, füüsilise ja emotsionaalse tasakaalustamise võimalusena; 5) muusika osa tasakaalustatud isiksuse eetilise-esteetiliste väärtushinnangute kujunemisel; 6) õppija huvi ja isikupära. Muusika õppeaine sisuks on musitseerimine (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine, omalooming, muusika kuulamine ja muusikalugu, muusikaline kirjaoskus ning õppekäigud. Muusikaõpetuse kaudu kujundatakse ja arendatakse õpilastes järgmisi osaoskusi: 1) laulmine, 2) pillimäng, 3) muusikaline liikumine, 4) omalooming, 5) muusika kuulamine, 6) muusikaline kirjaoskus. Muusikaõpetuse lahutamatu osa on muusikaline eneseväljendus, millega arendatakse õpilase isikupära, omandatakse oskused ja teadmised üksi ning koos musitseerimiseks ja loominguliseks eneseväljenduseks. Musitseerimine on keskne tegevus muusikateadmiste ja -oskuste omandamiseks ning loova ja harmoonilise isiksuse kujunemiseks. Rühmas või üksi õppides arendatakse suhtlemis- ja koostööoskust, üksteise kuulamise oskust, ühtekuuluvustunnet, hoolivust, paindlikkust ja tundetarkust ning juhitakse õpilaste enesehinnangut ja õpimotivatsiooni. Ühislaulmise ning koorilauluga arendatakse sotsiaalseid oskusi ning kujundatakse rahvuslikku eneseteadvust ja isamaa-armastust. Omalooming on seotud lihtsate kaasmängude, saadete, rütmilis-meloodiliste improvisatsioonide, muusikalise liikumise ja tekstide loomisega, mille käigus luuakse võimalused muusikalise eneseväljenduse ja esinemisjulguse kujunemiseks ning arenemiseks. Omaloomingulises tegevuses rakendatakse ja kinnistatakse muusikateadmisi ja -oskusi. Muusika kuulamisega arendatakse kuulamisoskust, tähelepanu,

	analüüsivõimet ja võrdlusoskust. Muusikaloos tutvustatakse muusika väljendusvahendeid, stiile, heliloojaid ja interpreete ning omandatakse kultuuriloolisi teadmisi. Muusikalise kirjaoskuse all mõistetakse ainekavas sisalduvat elementaarset noodikirja lugemise oskust, mida omandatakse musitseerides ja mis loob eeldused muusika teadlikumaks mõistmiseks. Muusika võimaldab osaleda kultuuris mitmel viisil ja kujundada elukestvat harrastust. Õppekäigud (sh virtuaalsed) kontserdipaikadesse, teatritesse ning muuseumidesse kujundavad õpilaste silmaringi ja muusikamaitset, teadmisi kohalikust, oma riigi ja maailma kultuuripärandist ning nende rollist maailmas ja peamistest kultuurisaavutustest. Muusikaõpetuse lahutamatu osa on kooli kontserdieluse osalemine, et õpilased omandaksid kogemusi nii esineja, kuulaja kui ka korraldajana. Muusikaõpetust kavandades ja korraldades leitakse tunnivälise loometegevuse võimalusi (koorilaul, solistid, ansamblid, orkestrid, kontsertide jm esinemiste kavandamine, töötoad jms).	
	ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU
I kooliaste	Laulmine Õpilane: 1) laulab loomuliku kehahoiu ja hingamise, vaba toonitekitamise ja selge diktsiooniga ning emotsionaalselt üksi ja rühmas; 2) mõistab ja väljendab lauldes muusika sisu ning meeleolu; 3) laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule; 4) laulab peast kooliastme ühislause 5) on laulupidude suulise traditsiooni edasikandja koorilaulja ja /või kuulajana, arutleb suuliselt kogetu üle. 6) mõistab muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rekendab seda lauldes. Pillimäng Õpilane 1) rakendab keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates ostinato'des ja/või kaasmängudes; 2) musitseerib väikekandlel või plokkflöödil esmaseid mänguvõtteid kasutades;	Kooliastme ühislaulud: „Eesti hümn” (F. Pacius), „Oi, Maarjamaa Ema”, „Mu koduke” (A. Kiis), „Tiliseb, tiliseb aisakell” (L. Wirkhaus); lastelaulud „Lapsed, tupp”, „Teele, tee, kurekesed”, „Kevadel” („Juba linnukesed...”), „Kevadpidu” („Elagu kõik...”), „Emakesele”, „Rongisõit”, „Mutionu pidu” „Jõulud jõudvad”, „Tasa-tasa” (A. Maasalo) „Oh, Kuusepuu”, Läbi lume sahiseva” (J Aavik), „Püha öö” (F. Gruber), „Neil karjastel väljal”, „Küll on kena kelguga”

	3) mõistab muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda pillimängus Muusikaline liikumine Õpilane: 1) väljendab muusika sisu ja karakterit liikumise kaudu üksi või rühmas; 2) kasutab liikumisel muusika väljendusvahendeid; 3) tantsib eesti laulu- ja ringmänge; 4) mõistab muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda liikumisel Muusikaline omalooming Õpilane: 1) rakendab omaloomingus muusika väljendusvahendeid (meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika); 2) loob lihtsaid rütmilis-meloodilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel; 3) improviseerib astmemudelitele tuginedes; 4) loob lihtsamaid tekste (liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne); 5) kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamisel; 6) väljendab muusika meeleolu kunstitöodes; 7) mõistab muusikalise kirjaoskuse tähtsust ja rakendab seda omaloomingus Muusika kuulamine Õpilane: 1) kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suuliselt või muul looval viisil; 2) kirjeldab, iseloomustab ning võrdleb kuulatava lauluvõi muusikapala meeleolu ja karakterit, kasutades õpitud oskussõnavara ning muusika väljendusvahendeid (meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika); 3) eristab ja iseloomustab kuuldeliselt vokaal- ja instrumentaalmuusikat, sh muusikažanre (marss, valss, polka); 4) otsib infot erinevatest etteantud allikatest, eristab kõla ja välimuse järgi eesti rahvapille ning kirjeldab neid	

II kooliaste	II kooliaste Õpilane: Laulmine Õpilane: 1) laulab hääle isikupära arvestades võimalikult puhta intonatsiooniga, loomuliku kehahoiu, hingamise ja selge diktsiooniga ning väljendusrikkalt; 2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, ühe-ja kahehäälseid laule, kaanoneid ning teiste rahvaste laule; 3) väärtustab ühislaulmist, laulab peast kooliastme ühislaule; 4) osaleb laulupeotraditsiooni edasikandmisel koorilaulja või kuulajana ning analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult; 5) rakendab lauldes muusikalist kirjaoskust, kasutab laulu õppides relatiivseid astmeid. Pillimäng Õpilane: 1) süvendab I kooliastmes omandatud pillimänguoskusi ning mängib keha-, rütmi-ja plaatpille (valdavalt kaasmängudes); 2) musitseerib muusikateadmisi ja -oskusi kasutades plokkflöödil ja/või väikekandelil või muul meloodiapillil; rakendab pillimängus digivõimalusi; 3) seostab absoluutseid helikõrgusi noodipildis klaviatuuri ja/või õpitava muusikainstrumendiga; 4) rakendab muusikalist kirjaoskust musitseerides üksi ja erinevates pillikoosseisudes. Muusikaline liikumine Õpilane: 1) tunnetab, analüüsib ja väljendab liikumise kaudu muusika väljendusvahendeid (meloodia, dünaamika, tempo, muusikavorm) üksi ja/või rühmas; 2) väljendab liikumise kaudu Eesti ja teiste maade rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid ning lihtsamaid tantse	Kooliastme ühislaulud: “Oi, Maarjamaa Ema”, Eesti hümn (F. Pacius), „Eesti lipp“ (E. Võrk), „Kui Kungla rahvas“ (K. A. Hermann), „Mu isamaa armas“ (saksa rahvalaul), „Meil aiaäärne tänavas“ (eesti rahvalaul), „Püha öö“ (F. Gruber), „Majakene mere ääres“ (Ü. Vinter). “Hoia, Jumal, “Eestit”(J. Aavik), “Neil karjastel väljal” “Sügis” (R.Rannap), “Meie elu” (rahvaviis), “Mu süda, ärka üles” (rahvakoraal) “Ma olen väike karjane”

	3) rakendab liikumises muusikateadmisi. Muusikaline omalooming Õpilane: 1) julgeb loomeideedega katsetada ning eksida; on lahendusi otsides püsiv ja järjekindel; 2) loob rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge või ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel ning digivahenditel; esitleb neid üksi või rühmas; 3) improviseerib astmemudelitele tuginedes; 4) loob muusikale lihtsaid tekste (regivärsse, laulusõnu jne); 5) loob muusikateadmisi ja -oskusi rakendades üksi ja/või rühmas lihtsa instrumentaalpala, esitab seda. Muusika kuulamine Õpilane: 1) kirjeldab ja analüüsib kuulatud muusikat muusika oskussõnavara ja kirjaoskust kasutades; 2) tunneb ja eristab eesti rahvamuusikat: rahvalaulu liike, rahvapille ja -tantse, teab oma kodukoha ja Eesti rahvamuusika sündmusi; 3) otsib infot ning uurib kuulatud heliteoste autorite ja kodukoha loomeinimeste loometegevust ning tutvustab seda kaaslastele; 4) kuulab ning võrdleb hääle- ja kooriliike; tunneb kodukoha koore ja dirigente ning tuntumaid Eesti koore; 5) eristab kuuldelt sümfooniaorkestri pillirühmi; 6) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte ning muusikalavastusi suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldule ja nähtule hinnangu ning jagab kogemusi kaaslastega; 7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust	
III kooliaste	Laulmine Õpilane: 1) laulab ühe- ja/või mitmehäälsed laule klassitunnis, ansamblis ja/või koolikooris;	Kooliastme ühislaulud: Eesti hümn (F. Pacius), „Mu isamaa on minu arm“ (G. Ernesaks), „Jää vabaks, Eesti meri“ (V. Oksvort), „Eestlane

	osaleb laulurepertuaari valimisel ning põhjendab oma valikut; 2) laulab eesti vanemat ja uuemat rahvalaulu, kaanoneid ning teiste rahvaste laule; 3) väärtustab ja hindab ühislaulmise traditsiooni, laulab peast kooliastme ühislause; 4) on laulupidude traditsiooni edasikandja koorilaulja ja/või kuulajana, analüüsib kogetut suuliselt ja kirjalikult; 5) kasutab muusikalist kirjaoskust ja muusikateadmisi nii üksi kui ka rühmas lauldes, tunneb oma hääleaparaati ja teab, et häält on vaja hoida. Pillimäng Õpilane: 1) mängib keha-, rütmi- ja plaatpille, plokkflööti ja/või väikekannelt, rakendab digivõimalusi pillimängus; 2) musitseerib akustilisel kitarril või ukulelel esmaseid mänguvõtteid kasutades; 3) uurib pillide tämbrilisi omadusi, valib ansamblesse sobivad pillid ja põhjendab oma valikut; 4) süvendab I ja II kooliastmes omandatud pillimänguoskust, rakendab muusikalist kirjaoskust, musitseerides üksi ja eri pillikoosseisudes. Muusikaline omalooming Õpilane: 1) loob ning esitab iseseisvalt ja/või rühmas kaasmänge, rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, (digi)kompositsioone jm; 2) katsetab loomeideedega omaloomingus, sh digitaalseid keskkondi kasutades; 3) loob erinevaid muusikast lähtuvaid tekste (nt regivärss, laulusõnad jm); 4) analüüsib enda ja kaaslaste loomingut, võrdleb loodut ning annab sellele hinnangu; 5) rakendab omaloomingus muusikalist kirjaoskust. Muusikaline liikumine Õpilane: 1) võrdleb eri maade rahvamuusika karakterit ja väljendab seda liikumise kaudu;	olen ja eestlaseks jään“ (A. Mattiisen), „Laul Põhjamaast“ (Ü. Vinter), „Saaremaa valss“ (R. Valgre), „Mul meeles veel“ (R. Valgre), „Oma laulu ei leia ma üles“ (V. Ojakäär). „Hoia, Jumal, „Eestit“ J. Aavik) „Eesti lipp“ (E. Võrk) „Püha öö“ (F. Gruber), „Neil karjastel väljal“, „Jõulud jõudvad“, „Väike karjane“

	2) tunneb muusikat kuulates ära erinevad muusikavormid ning väljendab neid loovliikumise või improvisatsiooni kaudu; 3) leiab erinevaid muusikalise liikumise viise, valib muusika karakteriga sobiva väljenduse ning põhjendab oma valikuid (nt rokk, džäss, hip-hop, rahvaste muusika jm); 4) rakendab liikumises muusikateadmisi. Muusika kuulamine Õpilane: 1) uurib kodukoha ja eesti rahvamuusikat ning selle tänapäevaseid tõlgendusi, leiab sobivaid näiteid ja põhjendab oma arvamust; 2) võrdleb ning eristab eesti ja teiste rahvaste muusikat: leiab iseloomulikke tunnuseid, lähtudes muusika väljendusvahenditest; 3) võrdleb ja eristab eri muusikastiile, lavamuusika žanre, muusika esituskooresse, hääleliike, leiab oma eelistuse(d) ning argumenteerib valikut; 4) analüüsib kuulatud ja/või virtuaalseid kontserte, muusikalavastusi ning õppekäike suuliselt ja kirjalikult, annab kuuldule/nähtule hinnangu ning jagab oma kogemusi kaaslastega; 5) uurib kodukoha ja Eesti muusikaelu, oskab nimetada heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi; 6) rakendab muusikat kuulates erinevaid digikeskkondi; 7) rakendab muusikat kuulates muusikalist kirjaoskust; 8) teeb valiku muusikaga tegelemise võimalustest, teab muusikaga seonduvaid elukutseid ning õppimisvõimalusi; 9) seostab muusikat enda vaimse, füüsilise ja emotsionaalse heaoluga; 10) järgib autorikaitse seadust ning käitub ohutult, otsides ja kasutades muusikateavet virtuaalkeskkondades.	
1. klass	Muusika I klass Õpitulemused ja õppesisu	MATERJALID: Monika Pullerits, Liivi Urbel Muusikaõpik 2. klassile

	Laulmine • laulab loomuliku kehahoiu ja hingamise, vaba toonitekitamise ja selge diktsiooniga ning emotsionaalselt üksi ja rühmas; • mõistab ja väljendab lauldes muusika sisu ning meeleolu; • laulab lihtsat meloodiat käemärkide, astmetrepi ja noodipildi järgi ning kasutab relatiivseid helikõrgusi (astmeid); • laulab ea kohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule; • Oskab laulda peast kooli kooli jumalateenistustel kasutusel olevaid liturgilisi laule • Laulab kaasa jumalateenistuste ühislaule. Pillimäng Õpilane: • kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates kaasmängudes ja <i>ostinato</i>'des; • on omandanud 6-keelse väikekandle esmased mänguvõtted ning kasutab neid musitseerides; • väljendab pillimängus muusika sisu ja meeleolu. Muusikaline liikumine Õpilane: • tunnetab ning väljendab muusika sisu, meeleolu ja ülesehitust liikumise kaudu; • tantsib eesti laulu- ja ringmänge. Omalooming Õpilane: • loob lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel; • loob lihtsamaid tekste: liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne;	Monika Pullerits, Liivi Urbel Muusikaõpetuse töövihik 2. klassile Lõiming ja läbivad teemad: eesti keel: laulu sõnumi leidmine, tähestiku õppimine, liit- ja topelt tähtedega sõnade leidmine, luuletused kunstiõpetus: objektide, piltide, astmete, tähtede, märkide, muusika kuulamise tunnete ja emotsioonide joonistamine, värvimine, eesti riigisümbolite joonistamine-värvimine, aastaaegade värvimine, kompositsioonide loomine tööõpetus: atribuutika valmistamine rahvakalendritähtpäevadeks matemaatika: geomeetriliste kujundite leidmine, rütmide jaotamine taktidesse, nädalapäevade nummerdamine, erinevate ajamõõtjate tundmine keheline kasvatus: liikumine muusika saatel, mängulaulud, tantsimine, loov liikumine, rahvatantsu esitamine, marssimine loodusõpetus: aastaaegade vahetus, kuude tundmine, aastaaja märkide tundmine, loodusnähtuste tundmine, seente, taimede, loomade-lindude iseloomustamine, kellaaeg looduses, looduse tunnusmärgid maal, metsas, linnas tervis ja ohutus: liikumine erinevates keskkondades, ilmad ja tervishoid väärtused ja kõlblus: õppimine, loodus, perekond, rahvuslik traditsioon, sõprus, sõbralikud suhted, muusika, kodumaa, (laste)kirjandus, töö, töökus, keskkond, aeg kui väärtused elukestev õpe ja karjääri planeerimine: õpetaja, dirigendi ja teised elukutsed

	• kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks. Muusika kuulamine Õpilane: • on tutvunud karakterpalu kuulates muusika väljendusvahenditega (meloodia, rütm, tempo, dünaamika); • eristab kuuldeliselt laulu ja pillimuusikat; • kirjeldab ning iseloomustab kuulatava muusikapala meeleolu ja karakterit; • väljendab muusika meeleolu ja karaktereid kunstiliste vahenditega. Õppekäigud Õpilane: • kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suulisel või muul looval viisil; Muusikaline kirjaoskus Õpilane: • mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes: TA, TI-TI, TA-A, TA-A-A, veerandpaus; • mõistab 2- ja 3-osalise taktimõõdu tähendust ning arvestab neid musitseerides; • tajub ja õpib laulma astmemudeleid erinevates kõrguspositsioonides; SO, MI ja RA. Mudellaulud. Astmed paigutatakse astmetrepile või -redelile ja noodijoonestikule. • mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: - o meetrum, takt, taktimõõt, taktijoon, kordusmärk, noodijoonestik, noodipea, noodivars, astmerida, astmetrepp, punkt noodivältuse pikendajana; - o helilooja, sõnade autor;	keskkond ja jätkusuutlik areng: loodushoid kultuuriline identiteet: eesti rahvakommete tundmine, eesti rahvus kodaniku algatus ja ettevõtlikkus: mardi- ja kadripäevakäimiste kavandamine, ühistöö korraldamine, kooli advendilaadal osalemine ja esinemine, KMK omaloomingukonkursil osalemine.

	- o muusikapala, salm, refrään, kaanon, kaasmäng, eelmäng, vahemäng; - o rütm, meloodia, tempo, vaikselt, valjult, piano, forte, fermaat.	
2. klass	MUUSIKA II klass Õpitulemused ja õppesisu Laulmine - tähelepanu keskmes on on häälejuhtimine, viisipidamise kinnistamine ja parandamine. - pentatoonilise helirea piires õpitakse laule astmete abil. - korratakse SO, MI, RA astmeid, kinnistatakse helilisi suhteid, kasutatakse neid noodistlaulmisel. Uued astmed: LE ja JO, mudellaulud pentatoonilisel helireal. Õpitud teadmisi kasutatakse praktilises musitseerimises plaatpillidel. - õpilane laulab kõlava loomuliku häälega ning laulab võimete- ja eakohaseid 1-häälseid lastelaule, samuti lihtsaid kaanoneid ja rahvalaule. Oska kaasa laulda kirikukogunemiste laule samuti teisi ühisürituste laule. Pillimäng Õpilane: - kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates kaasmängudes ja <i>ostinato</i>'des; - kõnemängud, kehapilliharjutused - on omandanud 6-keelse väikekandle esmased mänguvõtted ning kasutab neid musitseerides; - väljendab pillimängus muusika sisu ja meeleolu; - kasutab rütmiteadmisi praktilises musitseerimises ning teab ja oskab kasutada rütmipille.	MATERJALID: Monika Pullerits, Liivi Urbel Muusikaõpik 2. klassile Monika Pullerits, Liivi Urbel Muusikaõpetuse töövihik 2. klassile Lõiming ja läbivad teemad: eesti keel: laulu sõnumi leidmine inimeseõpetus: eesti rahvakommune tundmine, ajamõõtjate tundmine, koostegemine, üksteisega arvestamine, kodaniku tunne ja kodanikuks olemine, koduloomade tähendus inimestele, hea ja halb suhtlemises, perekondlikud suhted, märkamine ja hoolimine looduses ning inimsuhetes kehaline kasvatus: tantsimine, liikumine muusika saatel, loov liikumine, mängulaulu esitamine, marssimine, rahvatantsu esitamine, loodusõpetus: aastaaja märkide tundmine, metsaannid, looduslikud materjalid rahvapillide valmistamisel, metsloomade tundmine, vee omaduste tundmine, planeedid päike ja kuu, mõisted <i>maa</i> ja <i>meri</i> ümbritsevas keskkonnas, koduloomade tundmine ja nende olulisus, eesti linnud, pääsuke – rahvuslind, aastaegade seosed tähtpäevadega kunstiõpetus: rahvapillide värvimine, matemaatika: rütmide jagamine taktidesse 2- ja 3-osalises taktimõõdus, 3-osalise taktimõõdu tundmine, 2- ja 3-osalise taktimõõdu kasutamine,

	Muusikaline liikumine Õpilane: - tunnetab ning väljendab muusika sisu, meeleolu ja ülesehitust liikumise kaudu; - oskab tantsida eesti laulu- ja ringmänge. Omalooming Õpilane: - loob lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel; - kasutab lihtsates kaasmängudes astmemudeleid; - loob lihtsamaid tekste (liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne); - kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks. Muusika kuulamine - mõisted solist, ansambel, koor, kooriliigid - tutvumine eesti tuntumate rahvapillidega Kordamisele tulevad dũaamikamärgid <i>piano</i>, <i>forte</i>, valjenedes, vaibudes. Õppekäigud Õpilane: - kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suulisel või muul looval viisil; Muusikaline kirjaoskus - meetrum ja rütm - korratakse 1. kooliaastal õpitud rütme: TA, TI-TI, TA-A, TA-A-A, 1-löögiline paus. lisanduvad TIRI-TIRI, pool- ja tervepaus. - oskab leida muusikas pulsi; - teab rütmide vältusi; - oskab jagada rütme taktidesse taktimõõdu järgi.	kultuuriline identiteet: eestlased laulurahvana, eesti rahvamuusika identiteedi kujundajana, rahvatants, eesti rahvariided rahvusliku identiteedi kujundajana, eestlane kui rahvus, ühislaul identiteedi kujundajana, teiste rahvuste muusika, teised rahvused, ühislaul ja laulupidu rahvustunde kandjana väärtused ja kõlblus: laulmise traditsioon, haridus, loodus, rahvuslikud traditsioonid, ühistegevus, kodu ja perekond, vanavanemad, koolikaaslaste tegevus, aeg, rahvatantsu traditsioon ja koostöö, sõprus ja hoolivus, kodumaa, koduloomad, rahvalaul, kirjandus, laulupidude traditsioon – kui väärtus elukestev õpe ja karjääri planeerimine: teadmised ja oskused kui väärtus, pillimängija elukutse, sõidukijuhi elukutse keskkond ja jätkusuutlik areng: loodushoid, linnud kui loodushoidjad, loomad, loodus- ja kodu keskkonna osana, loodusnähtuste olulisus ja ohud, sõidukid ja heitgaasid, vesi kui keskkond ja väärtus kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: soov ja huvi osaleda rahvaüritustel, ühistegevus kui väärtus, osalemine kooli omaloomingukonkursil. Jõuluevangeeliumi korraldamine (KMK 2.klassid) tehnoloogia ja innovatsioon: veesõidukid minevikus ja kaasajal, sõidukite tehniline areng tervis ja ohutus: sügisilm ja tervis, söögi- ja mürgiseened, talisport tervise allikana

3. klass	MUUSIKA III klass Õpitulemused ja õppesisu Laulmine • Õpilane laulab vaba, loomuliku häälega, selge diktsiooniga. • Laulab eakohase raskusastmega 1-häälseid laule, samuti kaanoneid. • Oskab kaasa laulda kooli kirikukogunemiste laule ning teisi kooli üritustel lauldavaid ühislaule. Pillimäng • Õpilane oskab mängida õpitud rütmidest koosnevaid rütmilugusid rütmipillidel, ostinatosid plaatpillidel. • Õpilane rakendab musitseerimises loovust, improviseerides plaatpillidel ning mõeldes ise välja rütmilugusid. • Tunneb 6-keelse väikekandle mänguvõtteid (I, III, V) Omalooming Õpilane: • loob lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja plaatpillidel; • kasutab lihtsates kaasmängudes astmemudeleid; • loob lihtsamaid tekste (liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne); • kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks. Muusikaline liikumine Õpilane: • tunnetab ning väljendab muusika sisu, meeleolu ja ülesehitust liikumise kaudu; • tantsib eesti laulu- ja ringmänge. Muusika kuulamine • Marss, valss, polka – nende kuuldeline eristamine muusika karakteri, tempo, taktimõõdu jm. järgi.	MATERJALID Anu Sepp, Hele-Mall Järv Muusikaõpetus III klassile, Anu Sepp, Hele-Mall Järv Muusikaõpetuse töövihik III klassile. René Eespere Laulik 3.- 4. klass muusikaõpetuse cd-d lõiming ja läbivad teemad: eesti keel: laulu sõnumi leidmine, suuline väljendus- ja põhjendamisoskus, suuline väljendamisoskus kuuldu/nähtu kohta matemaatika: rütmivältuste liitmine/lahutamine, rütmide loomine 2- ja 3-osalises taktimõõdus, noodivältuste rakendamine 2- ja 3-osalises taktimõõdus, taktimõõdu määramine, omalooming 2- ja 3-osalises taktimõõdus, töö viisiga 2-osalises taktimõõdus loodusõpetus: aastaegade märkide tundmine, metsaandide tundmine, laulus olevate mõistete tundmine, kalendritähtpäeva ajaline määratlemine, eesti linnud, aastalind, lindude/loomade tundmine, lumi, jää, okaspuud, putukate tundmine, kodukoht: linn, maakond, vald, asula, küla, putukad ja mesi, kodulinnud kunstiõpetus: pildi joonistamine, pillide kujutamine, pildi värvimine, teatrietenduse plakati/posteri kujundamine, kehaline kasvatus: rahvatantsu esitamine, loov liikumine, liikumine muusika saatel, improviseeritud liikumine, marssimine, tantsimine, ringmängu esitamine, lavaline muusikaline liikumine, polka tantsimine, mängulaulu esitamine, labajalavalsi tantsimine, hoog, pidurdus ja seis liikumisel, menueti- ja polkasammud, loov liikumine vastavalt taktimõõdule

	• Heliloojad G. Ernesaks, M. Härma, A. Pärt, W.A. Mozart, lühiülevaade elukäigust, tuntumad teosed. • Õpilane eristab vokaal- ja instrumentaalmuusikat, solisti, duetti/duot, orkestrit ja koori. • Oskab muusikapalade kuulamisel jälgida ja analüüsida pala karakterit, dünaamikat, tempot, esituskoosseisu jt. väljendusvahendeid. Õppekäigud Õpilane: • kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suulisel või muul looval viisil. Muusikaline kirjaoskus • Rütm ja meetrum: Uued rütmid: TIRI-TIRI, TAI-RI, POOLPAUS, TERVEPAUS. • Õpilane teab õpitud rütmide rütmisilpe, vältusi ja oskab neid praktikas kasutada. • Õpilane teab 2- ja 3- osalist taktimõõtu, oskab seda rütmülesannetes arvestada. Õpilane suudab jälgida rütmülesannetes kindlat meetrumit. • Meloodia: astmeõpetuse raames omandab õpilane astmed JO-JO1, samuti alumised SO, RA, DI. • Õpilane teab astmete käemärke ning oskab JO-võtme abil määrata nende asukohta noodijoonestikul. • Suudab solfedžeerida lihtsamaid lauluviise. Oskab laulda • Duur-astmerida.	inimeseõpetus: erinevate ajamõõtjate tundmine, eesti rahvakommete tundmine, erinevate töötegemiste tundmine, eesti pulmakommete, jõulukommete, rahvaloomingu tundmine ja väärtustamine, tantsimine kui vaba aja veetmise viis, suhtlemine ja koostöö, eesti vabariigi sünnipäev, riiklikud sümbolid, õhu jaotamine hingamisel, sotsiaalsete oskuste arendamine lavastamise kaudu, headus ja kurjus, õpetaja elukutse väärtustamine, koostöö ja sõpruse väärtustamine, väärtused ja kõlblus: muusika tajumine ja liikumine kui väärtus, kodu ja ümbritsev loodus, aeg, töö, rahvuslik traditsioon ja perekond, koostöö, lindudega seotud vanasõnad kui väärtused, looma- ja linnuriigi mitmekesisuse väärtustamine, kunst/teater kui väärtus, väärikas käitumine teatrisaalis, kodu jõulutraditsioonid, tantsukunst, looming kui väärtused, rahvatants oma koolis, rahvatantsupidude traditsioon, sõprus, lavakunst, elu, raamatud, kirjandus, ülestõusmispühade etenduse korraldamine (KMK 3. klassid) keskkond ja jätkusuutlik areng: loodushoid, looduse mitmekesisus, koostöö olulisus, perekond tehnoloogia ja innovatsioon: kell erinevatel aegadel elukestev õpe ja karjääri planeerimine: elukutse valik, erinevad elukutsed – koorijuht, õpetaja, pagar, insener jt, tantsija, muusiku, balletitantsija, näitleja, luuletaja, kirjaniku, teatriga seotud elukutsed, õpetaja väärtuste kandja ja kujundajana, suvevaheaja kavandamine

		kultuuriline identiteet: pulmakombed, rahvakultuur identiteedi säilitajana, eesti rahvamängud ja –tantsud, rahvatants rahvusliku identiteedi kujundajana, eestlane, eesti kodanik, kodumaa, isamaa tervis ja ohutus: une tähtsus tervisele, tantsimine ja tervis, kokkupuude ohtlike putukate ja taimedega, pillimängu ja laulmise mõju tervisele, ohud kiikumisel kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: teen, korraldan, algatan jne, kaaslaste märkamise, abistamine, ideede genereerimine, osalemine KMK omaloomingukonkursil. teabekeskkond: info leidmine teabeallikatest
4. klass	Õpitulemused ja õppesisu Laulmine Õpilane: • laulab oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni ja puhta intonatsiooniga ning väljendusrikkalt; on teadlik häälehoiu vajadusest; • relatiivsetele helikõrgustele lisaks tutvub absoluutsete helikõrgustega vahemikus c1 – c2, nootide asukohaga noodijoonestikul ja klaviatuuril; • rakendab muusikalisi teadmisi ning arvestab muusika väljendusvahendeid üksi ja rühmas lauldes; • laulab eakohaseid ühe- ja kahehäälsed laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule; • laulab peast kooliastme ühislaule, laulab peast kooli jumalateenistuste liturgilisi osi oskab kaasa laulda jumalateenistustel kasutusel olevaid rahvakoraale ning kirikulaule. Pillimäng	MATERJALID Muusikaõpik 4. klassile, autorid Monika Pullerits ja Liivi Urbel Muusikaõpetuse töövihik 4. klassile Muusikaõpetuse CD-d Kooli laululehed jm. lisamaterjalid Lõiming ja läbivad teemad: eesti keel, kirjandus: teksti mõtestamine, väljendusoskuse arendamine, teksti loomine, regivärss võõrkeeled: laulu teksti tõlkimine, arusaamine, mõistmine, teksti lugemine ja hääldamine, väljendusoskuse rikastamine matemaatika: taktimõõt, rütmivältused, helivältused loodusõpetus: sügishääled looduses, koduloomad, Aafrika asukoht kaardil, eesti ilmastik, Tatarimaa asukoht kaardil, hommiku märgid looduses eri aastaaegadel, eesti kaart, koduhoht, Eesti, euroopa, Soome, Venemaa, Läti kaardil, eesti linnud, looduskalender

	Õpilane: • kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille kaasmängudes ja/või <i>ostinato</i>'des; • rakendab musitseerides 6-keelse väikekandle mänguvõtteid; seostab absoluutseid helikõrgusi pillimänguga; • kasutab pillimängus muusikalisi teadmisi ja oskusi. Muusikaline liikumine Õpilane: • tunnetab ja väljendab liikumises meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat ning vormi. Omalooming Õpilane: • loob rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge ja/või <i>ostinato</i>'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel; • kasutab improvisatsioonides astmemudeleid; • loob tekste: regivärsse, lihtsamaid laulusõnu jne; • kasutab muusika karakteri ja meeleolu väljendamiseks loovliikumist. Muusika kuulamine ja muusikalugu Õpilane: • kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendeid: meloodiat, rütmi, dünaamikat, tämbrit ja vormi; • kuulab ning võrdleb vokaalmuusikat: hääleliike (sopran, metsosopran, alt, tenor, bariton, bass); • kuulab ning eristab instrumentaalmuusikat: pillirühmi (klahv-, keel-, puhk- ja löökpillid); • tunneb ja eristab eesti rahvamuusikat: rahvalaulu, -pille, -tantse; • iseloomustab kuulatavat muusikapala ning põhjendab oma arvamust, kasutades muusika oskussõnavara;	kunstiõpetus: muusika visuaalne kujutamine, kehaline kasvatus: muusikaline liikumine, meetrumis liikumine, liikumine muusikas, skulptuuri loomine, kehapill, koordinatsioon, pantomiim ajalugu: kadri kombestikuga seotud pärimus, muusikainstrumendid ajalookontekstis inimeseõpetus: jõulud, Eesti riigi sümbolid, perekond, ema ja peresuhete olulisus tööõpetus: rütmipilli meisterdamine, pilli helitekitamise mehhanismid kodundus: tervislik toit kultuuriline identiteet: laulupärandi väärtustamine, erinevad rahvuskultuurid, esivanemate kultuuripärandi väärtustamine, regilaul, kultuuriline mitmekesisus, rahvaste muusika väärtustamine, eesti rahvapillide kasutamine rituaalides, igapäevaelus, keelpillide ajaloost erinevates kultuurides, eesti kultuuripärandi identiteedi säilitajana, eesti rahvamuusika ja selle seos erinevate kunstiliikidega, kultuurilise eripära väärtustamine keskkond ja jätkusuutlik areng: muutused sügiseses looduses, ümbritseva looduse kaitsmine, väärtustamine elukestev õpe ja karjääri planeerimine: õpetaja elukutse inimsuhted, teadmised-oskused väärtusena, seotus igapäeva eluga, pillimängu ja muusiku elu väärtustamine väärtused ja kõlblus: sõprus kui väärtus, kultuuripärandi mitmekesisus, kodumaa, rahvus kui väärtus, peresuhete väärtustamine tehnoloogia ja innovatsioon: õppeteabe hankimine, veebõidukid ja

	- teadvustab muusikateoste autorikaitse vajalikkust. Muusikaline kirjaoskus Õpilane: - mõistab alljärgnevate helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes. - Õpib 2 uut rütmi: TI-TIRI, TIRI-TI; - mõistab taktimõõtude 2/4, 3/4, 4/4 ja eeltakti tähendust ning arvestab neid musitseerides; - kasutab laule õppides relatiivseid helikõrgusi (astmeid) ning seostab neid absoluutsete helikõrgustega (tähtnimedega); - mõistab viiulivõtme ja absoluutsete helikõrguste c1 - c2 tähendust ning kasutab neid musitseerides; - mõistab duur-, moll-helilaadi tähendust ning kasutab neid musitseerides; - mõistab allolevate oskussõnade tähendust ning kasutab neid praktikas: Õppekäigud Õpilane: - arutleb ja avaldab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul vm looval viisil; - kasutab arvamust väljendades muusikalist oskussõnavara. Mõistab allolevate oskussõnade tähendust: tähendust ning kasutab neid praktikas: - eeltakt, viiulivõti, klaviatuur, duur-helilaad, moll-helilaad, absoluutsed helikõrgused (tähtnimed) - tämber, hääleliigid (sopran, metsosopran, alt, tenor, bariton, bass), pilliliigid (keelpillid, puhkpillid, löökpillid, klahvpillid, eesti rahvapillid);	nende tehniline areng, õpitu kinnistamine läbi ikt vahendite, lihtsa rütmipilli valmistamine, klahvpillimängu õppimisvõimaluste sidumine tehnoloogiaga, uue õppeteabe hankimine ikt vahendite abil, ikt vahendite kasutamine omaloomingus kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: koostööoskus grupitöös, osalemine KMK omaloomingukonkursil

	• kordavalt I kooliastme muusikaline kirjaoskus ja oskussõnavara.	
5. klass	Õpitulemused Aine omandamisest annavad tunnistust õpilase oskus ja tahe musitseerida ning sellest rõõmu tunda, suhtumine ja huvitatus ainst ning kooli muusikasündmustest. Õpetaja poolt esitatud praktiliste, teoreetiliste ning muusikaloo-alaste ülesannete täitmine, mis on eelduseks järgnevatele muusikaelamustele. Aine omandamise kriteeriumide hulka kuulub ka oskus muusikat kuulata, seda mõtestada ja väärtustada. Õpitulemused ja õppesisu <i>Laulmine</i> • Õpilane laulab vaba loomuliku tooniga, õige kehahoiu ja hingamisega, selge diktsiooni ning täpse intonatsiooniga. • Mõistab laulu sisu ning annab seda edasi laulu kaudu. • Repertuaaris eakohased peamiselt eesti heliloojate ja ka välismaiste, laulud. • Oluline koht on siin eesti rahvalauludel, samuti naabermaade folklooril, kuid ka kooli ühisüritustel lauldavatel lauludel. • Lisaks ühehäälsatele lauludele ja kaanonitele tulevad repertuaari ka mitmehäälsed laulud. Pillimäng • Oskab mängida laulusaateid ja pillilugusid rütmi- ja plaatpillidel ja 6-keelsel väikekandel, improviseerida. • Oskab mängida klaveril õpitud helistkke ja kolmkõlasid, samuti	MATERJALID: Muusikaõpetus 5. klassile (Anu Sepp, Hele-Mall Järv. Avita 2004), Muusika 5. klass (Eve Karp, 2003), Helisev maailm. Muusikaõpik V-VI kl. (Raimo Kangro. Koolibri, 1994), Muusikaõpetuse töövihik 5. klassile (Anu Sepp, Hele-Mall Järv). Lõiming ja läbivad teemad: eesti keel, kirjandus: teksti mõtestamine, väljendusoskuse arendamine, värsirea koostamine võõrkeel (itaalia): tempo- ja dünaamikamärgid matemaatika: taktimõõt, rütmi-, noodivältused, pide- ja sidekaarega heli- ja rütmivältused, duuri ja molli valemid keheline kasvatus: loovliikumine, improvisatsioon, liikumine muusikas, rahvatantsu tantsimine, tants loodusõpetus: saamide asukoht kaardil, kodukoha ja eesti tasapinnad, mäed, loodusnähtused eri aastaegadel, kodukoha ja eesti veekogud, eesti kaart ja maakonnad, helid looduses kunstiõpetus, käsitöö:: meloodia/muusika kujutamine värvides/mustrites, muusika visualiseerimine, rahvariide motiiv, kindakirjad inimeseõpetus: advent, jõulud ajalugu: laulev revolutsioon, laulupeo traditsioon, eesti

	lihtsamaid meloodiaid esimese oktaavi piires. Omalooming Õpilane: • loob rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge ja/või ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel; • kasutab improvisatsioonides astmemudeleid; • loob tekste: regivärsse, lihtsamaid laulusõnu jne; • kasutab muusika karakteri ja meeleolu väljendamiseks loovliikumist. Muusikaline liikumine Õpilane: • tunnetab ja väljendab liikumises meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat ning vormi; • tantsib eesti laulu- ja ringmänge; • väljendab liikumise kaudu eri maade rahvamuusikale (sh rahvatantsudele) iseloomulikke karaktereid. Muusika kuulamine ja muusikalugu • Teab muusikaliike (vokaal- ja instrumentaalmuusika) ning esitajaid (solist, ansambel, koor jne.), oskab neid nimetada ja kuulmise järgi ära tunda. • Oskab nimetada Eesti tuntumaid heliloojaid ja interpreete. • Oskab muusikat kuulates määrata lisaks selle liigile (ka žanrile) ja esitajatele, karakteri ning mõtiskleda selle sisu üle ja arutleda, kuidas on helilooja kasutanud erinevaid muusika väljendusvahendeid teose sisu edasiandmiseks. • Õpib juurde dünaamika termineid s.h. itaaliakeelsed (crescendo, diminuendo, mp, mf jt.).	kultuuripärimus, eestlaste pärimus, rahvapillid, rahvatants väärtused ja kõlblus: muusika kui ajastu suhtlusvahend, muusika kui väärtus, peretraditsioonid ja kodu kui väärtus, pärimuskultuuri ja eesti muusika väärtustamine, eesti instrumentaalmuusika väärtustamine tehnoloogia ja innovatsioon: muusikalise teabe otsing ikt abil, õpitu kinnistamine interaktiivse mängu kaudu, interaktiivse veebikeskkonna kasutamine musitseerimisel, helistike mängimine interaktiivses keskkonnas, õpitu kinnistamine ikt abil kultuuriline identiteet: muusika eesti rahvusliku identiteedi kujundajana, rahvakalendri tähtpäevad, esivanemate pärandi väärtustamine, kultuuride mitmekesisus, traditsioonide väärtustamine, rahvuskultuur identiteedi kujundajana, koorilaul kui eestluse kandja laulupidude traditsiooni kontekstis (taotlus – innustada õpilasi laulma kooris), regilaulu väärtustamine, eesti pärimuskultuuri väärtustamine ja edasikandmine keskkond ja jätkusuutlik areng: loodushoid tervis ja ohutus: tervislik eluviis kui väärtus, tervislik toitumine, tervislik looduslähedane õpikeskkond – õuesõpe

	• Saab teadmisi eesti rahvamuusikast, õpib seda hindama ja väärtustama. • Tunneb ära vanema ja uuema rahvalaulu, tunneb eesti tuntumaid rahvapille ja rahvatantse. • Tutvub eesti heliloojatega ja nende teostega: Mart Saar, Cyrillus Kreek, Heino Eller, Eduard Tubin, Veljo Tormis. • Saab teadmisi naaberriikide: Soome, Vene, Läti, Leedu muusikast, oskab iseloomustada nende rahvamuusikat, teab tuntumaid heliloojaid ja nende teoseid. Õppekäigud Õpilane: • arutleb ja avaldab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul vm looval viisil; • kasutab arvamust väljendades muusikalist oskussõnavara. Muusikaline kirjaoskus <i>Meetrum ja rütm:</i> • Õpilane tutvub helivältuste murruliste nimetustega, orienteerub vastavas süsteemis, oskab rütme esitada. • Saab teadmisi muusika takteerimise põhimõtetest: taktimõõt kahe arvuga ($2/4$), kaheksandik taktimõõt ($6/8$, $3/8$), kaheksandik paus, oskab vastavates taktimõõttudes laule laulda ning mängida rütmisaateid rütmi- ja plaatpillidel ning kuuldeliselt määrata. • Oskab teadmisi kasutada kaasmängudes, improvisatsioonides. • <i>Meloodia:</i> • Õpilane tunneb helikõrguste absoluutväärtusi, tähtnimetusi, teab nootide asukohti noodijoonestikul ja klaviatuuril ja oskab neid seostada relatiivsete astmetega.	

	• Õpib laulma ja mängima C-duuri, a-molli, G-duuri, e-molli ning vastavates helistikes harjutusi ja laule. • Oskab ehitada ja laulda nende helistike põhikolmkõla. • Tutvub helide kõrgendus- ja madaldusmärkidega – diees, bemoll, bekaar. • Tunneb viiulivõtit, orienteerub klaviatuuril, teab oktaavide nimetusi.	
6. klass	Õpitulemused Oskab rakendada õpitud muusikalisi teadmisi ja oskusi praktilisel musitseerimisel ning suudab lahendada vastavaid teoreetilisi ülesandeid. Huvitatub muusikaelust, tunneb huvi ja osaleb muusikaüritustel koolis ja ka väljaspool kooli. Oskab oma igapäevaelu musitseerimise ja muusika kuulamise kaudu rikastada. Õpitulemused ja õppesisu Laulmine • Õpilane laulab kõlava loomuliku häälega, ilmekalt ja selge diktsiooniga. • Tähelepanu pööramine hääle individuaalsetele omadustele (tämbel, diapason). Laulab võimetekohaseid ühe- ka kahehääelseid laule, kaanoneid, erinevate rahvaste rahvalaule jm. • Oskab kaasa laulda KMK kirikukogunemiste laule ning teisi kooli üritusi puudutavaid laule. • Tunneb musitseerimisest rõõmu. Pillimäng Lood ja kaasmängud lauludele rütmi-ja plaatpillidel, 6-keelsel väikekandelil. Helistike ja lihtsamate meloodiate mängimine klaveril. Omalooming Õpilane: • loob rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge ja/või	MATERJALID: Anu Sepp, Hele-Mall Järv Muusikaõpetus 6. klass, Anu Sepp, Hele – Mall Järv Muusikaõpetuse töövihik 6. klass, Raimo Kangro Helisev Maailm, muusikaõpik V-VI kl., Raamat muusikast, Klassikaline muusika, Koolirahva lauluraamat, Muusikaõpetuse CD-d, kooli lauliku materjalid, teenistuste laululehed. Lõiming ja läbivad teemad: eesti keel ja kirjandus (võõrkeeled): sõnavara laiendamine/rikastamine, teksti mõistmine/mõtestamine, värsirea koostamine, väljendusoskuse arendamine, võõrkeeltes lugemine, muusikaliste terminite mõistmine, kirjandusliku teksti arutelu ja mõistmine, võõrkeelse teksti õppimine. kunst: muusika visuaalne kujutamine, lavakujunduse ja tegelaskujude loomine inimeseõpetus: traditsioonid perekonnas, eesti ühiskonnaga seonduv temaatika loodusõpetus: rändamine maailmapildi avardajana, Venemaa ja Araabia maailmakaardil, euroopa riigid maailmakaardil, põhjamaa riigid, helid looduses, õuesõpe, loodushoid

	ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel; • kasutab improvisatsioonides astmemudeleid; • loob tekste: regivärsse, lihtsamaid laulusõnu jne; • kasutab muusika karakteri ja meeleolu väljendamiseks loovliikumist. Muusikaline liikumine Õpilane: • tunnetab ja väljendab liikumises meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat ning vormi; • tantsib eesti laulu- ja ringmänge; väljendab liikumise kaudu eri maade rahvamuusikale (sh rahvatantsudele) iseloomulikke karaktereid. Muusika kuulamine: • Teab termineid: <i>allegro</i>, <i>moderato</i>, <i>andante</i>, <i>adagio</i>, <i>largo</i> tähendust ja oskab neid kuuldeliselt määrata. Õpib juurde dünaamika termineid s.h. itaaliakeelsed (<i>crescendo</i>, <i>diminuendo</i>, <i>mp</i>, <i>mf</i>, <i>pp</i>, <i>ff</i> jt.). • Saab ülevaate järgmiste maade muusikakultuurist: Rootsi, Norra, Iirimaa, Inglismaa, Šotimaa, Saksamaa, Austria, Poola, Ungari, Soome. • Omandab algteadmised nimetatud maade rahvamuusikast, oskab nimetada iseloomulikumaid pille, laululiike, teab laule, tunneb neid ka kuulmise järgi ja oskab laulda, oskab nimetada erinevate maade tuntumaid heliloojaid ja nende kuulsamaid teoseid, instrumentaliste, lauljaid, ansambleid jm. • Õpib hindama erinevate rahvaste ja ajastute muusikat. Õppekäigud	keheline kasvatus: tantsimine, loov liikumine, liikumine muusikas, varjuteater arvutiõpetus: noodistusprogrammi kasutamise võimalustega tutvumine matemaatika: tempo mõõtmine muusikas, taktimõõt, heli- ja rütmivältused ajalugu: jõulude tähistamine-kristuse sünni, laulev revolutsioon väärtused ja kõlblus: muusikatraditsioonide väärtustamine perekonnas, kodumaa kui väärtus, arutelu püsiväärtuste, inimsuhete üle õpitud ja kuulatud jõululaulude alusel, kodukoha traditsioonid, pere kui väärtus elukestev õpe ja karjääri planeerimine: õppimine kui väärtus kultuuriline identiteet: kultuuride mitmekesisus, euroopa riikide muusika ja kultuuri eripära ja väärtustamine, erinevused ja sarnasused, rahvus kui väärtus, heliloojad ja nende muusika, ühislaulu traditsiooni väärtustamine, kultuuriline mitmekesisus kunstiliikide lõimumisel tehnoloogia ja innovatsioon: ikt õpikeskkond õpitu kinnistamiseks, ikt õpiteabe keskkonna kasutamine uute teadmiste ja oskuste arendamisel, kunstiliikide lõiming tehnoloogiaga, õpitu kinnistamine ikt kaudu

	Õpilane: • arutleb ja avaldab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul vm looval viisil; • kasutab arvamust väljendades muusikalist oskussõnavara. Muusikaline kirjaoskus <i>Meetrum ja rütm:</i> • eelmistes klassides õpitud teadmiste ja oskuste kordamine ja kinnistamine ning rakendamine praktikas. <i>Meloodia:</i> • eelmistes klassides õpitu kordamine. • õpib laulma ja mängima F- duuri, d- molli, G- duuri ja e- molli ning vastavates helistikes harjutusi ja laule. Oskab ehitada ja laulda nende helistike põhikolmkõla.	
7. klass	Õpitulemused Laulmine Õpilane: • laulab oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja väljendusrikkalt ning arvestab esitatava muusikapala stiili; järgib häälehoiude häälemurdeperioodil; • mõistab relatiivsete helikõrguste (astmete) vajalikkust noodist lauldes ning kasutab neid meloodiat õppides; • kasutab teadlikult muusikalisi teadmisi nii üksi kui ka rühmas lauldes; • osaleb laulurepertuaari valimisel ja põhjendab oma seisukohti; • laulab ea ja teemakohaseid ühe, kahehäälsed laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule; • laulab peast kooliastme ühislaule. Pillimäng Õpilane: • kasutab keha-, rütmi- ja plaatpille, 6-keelset väikekannelt kaasmängudes ja/või <i>ostinatodes</i>;	õpisisu ja -tegevused ühe ja kahehäälsuse rakendamine laulmisel; relatiivsete helikõrguste (astmete) kasutamine, lauldes noodist lihtsamaid meloodiaid; pillimänguoskuse rakendamine koos musitseerides; isiklike, põhjendatud seisukohtade avaldamine muusika kuulamisel, tuginedes muusika väljendusvahenditele ja oskussõnavarale; muusika meeleolu, stiili ja vormi väljendamine liikumise kaudu lähtuvalt kujutlusvõimest; loominguliste ideede teostamiseks sobivate muusika väljendusvahendite leidmine ja kasutamine; esinemisvõimaluste pakkumine ning loomingulise eneseväljenduse toetamine; teatris, kontserdil ja muuseumis käimine ning õppekäigud (helistuudiod, raamatukogud,

	• kasutab muusikat esitades muusikalisi teadmisi ja oskusi. Muusikaline liikumine Õpilane: • tunnetab ja rakendab liikudes muusika väljendusvahendeid; • väljendab liikumise kaudu erinevate maade rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid. Omalooming Õpilane: • loob improvisatsioone keha, rütmi ja plaatpillidel; • loob kindlas vormis rütmilismeloodilisi kaasmänge ja/või <i>ostinatosid</i> keha, rütmi ja plaatpillidel; • loob tekste: regivärsse, laulusõnu jne; • väljendab muusika karakterit ja meeolelu ning enda loomingulisi ideid liikumise kaudu. Muusika kuulamine ja muusikalugu Õpilane: • kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendeid (meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit) ning muusikateose ülesehitust; • eristab kõla ja kuju järgi keel, puhk, löök ja klahvpille ning elektrofone ja pillikoosseise; teab nimetada tuntud heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi; • on tutvunud eesti ning prantsuse, itaalia, hispaania muusikapärandiga ning suhtub sellesse lugupidavalt; • arutleb muusika üle ja analüüsib seda oskussõnavara kasutades; võtab kuulda ja arvestab teiste arvamust ning põhjendab enda oma nii suuliselt kui ka kirjalikult. Muusikaline kirjaoskus	muusikakoolid, muusikakõrgkoolid jne). Lõiming ja läbivad teemad: eesti keel: verbaalse väljendusoskuse arendamine retsensiooni kirjutamisel, suulise väljendusoskuse arendamine ettekande esitamisel, keel kultuuri alusena, verbaalse ja kirjaliku eneseväljendusoskuse arendamine kirjandus: laulu sõnumi mõtestamine, teksti sõnumi tõlgendamine, sama laulu erinev sõnum eri keeltes bioloogia: kõrva ehitus ja kuulmine füüsika: heli tekkimine ja omadused, herts, infra- ja ultraheli matemaatika: helikõrguste suhted, helikõrguste mõõtmine inglise keel: teksti sõnumi mõtestamine ajalugu: pillide ajalooline areng, eesti rahva vabadusvõitlus, Saudi-Araabia ajalugu, kristlus, judaism, Austraalia, Hiina, Jaapani, India ajaloost, tähtpäevad eesti rahvakalendris käsitöö ja tehnoloogia: pillide valmistamine, erinev tehnoloogia, erinevad materjalid pillide valmistamiseks geograafia: maailma mandrid, maailma atlas – Saudi-Araabia, Iisrael, Austraalia, Hiina, Taiwan, Jaapan, India kehaline kasvatus: kehatunnetuse ja koordinatsiooni arendamine rütmilise liikumise kaudu tehnoloogiaõpetus: lihtsamate löökpillide valmistamine kunstiõpetus: popkultuur ja selle ilmingud ühiskonnaõpetus: muusika koht eesti iseseisvumisel, poliitika-eetika-kultuur

	Õpilane: - mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pausi tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes: - mõistab taktimõõte 2/4, 3/4, 4/4, 3/8; - kasutab laule õppides relatiivseid helikõrgusi (astmeid) ja seostab neid absoluutsete helikõrgustega (tähtnimed); - mõistab helistike C–a tähendust ning lähtub nendest musitseerides; - mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: a) sümfooniaorkester, kammerorkester, keelpilliorkester, džässorkester; b) ooper, operett, ballett, muusikal, sümfoonia, instrumentaalkontsert, spirituaal, gospel; c) pop- ja rokkmuusika; - kordavalt I ja II kooliastme muusikaline kirjaoskus ja oskussõnavara. Õppekäigud Õpilane: - arutleb, analüüsib ja põhjendab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil; - kasutab arvamust väljendades teadmisi ja muusikalist oskussõnavara.	võõrkeeled: erinevate rahvaste keele kõla tajumine, kirjatähed, yiddish, hieroglüüfid, hiina keele tajumine, jaapani ja india keeled väärtused ja kõlblus: kodu, kool, sõbrad, rahu, interpreedi ja pillimeistri väärtustamine, interpreedi ja pillimeistri elukutsete väärtustamine, väärtused ja kõlblus popkultuuris, eesti muusika kui väärtus, erinevad rahvuskultuurid kui vaimne rikkus, erinevad religioonid, eesti ühislauluvara kui väärtus, rahvuskultuurid kui väärtus elukestev õpe ja karjääri planeerimine: valikut laienemine uute teadmiste ja oskuste omandamisel: pillimänguoskus, pillimänguga seotud elukutsed, pillimäng kui elukestev harrastus, muusikaga seotud elukutsed, pillimänguoskusega seotud elukutsed, popmuusika kui elukutse kultuuriline identiteet: maailma kultuuripärand, laulupeod ja ühislaul rahvusliku identiteedi kujundajana ja edasikandjana, kultuuriliste identiteetide erinevused ja sarnasused, ühislauluvara kultuurilise identiteedi kujundajana, rahvaste muusika rahvusliku identiteedi väljendajana tehnoloogia ja innovatsioon: muusikainstrumentide valmistamise kaasaegsed tehnoloogiad kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: rühmatöö, liikumine „Teeme ära!“ Eestis ja kogu maailmas, osalemine kooli omaloomingukonkursil. infotehnoloogia: Powerpoint'i loomine tervis ja ohutus: puhkpillide mängutehnika mõju organismile

		teabekeskkond: andmebaaside kasutamine info leidmiseks, autorikaitse küsimused
8. klass	Õpitulemused Laulmine Õpilane: • laulab oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja väljendusrikkalt ning arvestab esitatava muusikapala stiili; järgib häälehoidu häälemurdeperioodil; • mõistab relatiivsete helikõrguste (astmete) vajalikkust noodist lauldes ning kasutab neid meloodiat õppides; • kasutab teadlikult muusikalisi teadmisi nii üksi kui ka rühmas lauldes; • osaleb laulurepertuaari valimisel ja põhjendab oma seisukohti; • laulab ea ja teemakohaseid ühe, kahe ning paiguti kolmehääelseid laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule; • laulab peast kooliastme ühislaule. Pillimäng Õpilane: • kasutab keha, rütmi ja plaatpille, plokkflööti või 6-keelset väikekannelt kaasmängudes ja/või <i>ostinatodes</i>; • kasutab muusikat esitades muusikalisi teadmisi ja oskusi. Muusikaline liikumine Õpilane: • tunnetab ja rakendab liikudes muusika väljendusvahendeid; • väljendab liikumise kaudu erinevate maade rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid.	kirjandus: laulu sõnumi mõtestamine, teksti sõnumi tõlgendamine, laulu teksti analüüs eesti keel: funktsionaalne lugemisoskus, verbaalne eneseväljendusoskus, infokanalite kasutamise oskus, kirjaliku väljendusoskuse arendamine retsensiooni kirjutamise kaudu, infokanalite kasutamine, tekstist olulise leidmine, verbaalse väljendusoskuse arendamine ettekannete esitamisel, eestikeelne laul maailmas füüsika: heli omadused – kõrgus, tämber – erinevatel klahvpillidel, ostsillooskoop, heligeneraator, heli tämbri sõltuvus helilaine kujust informaatika: muusika- ja noodistusprogrammid geograafia: maailma atlas: Hispaania, Ladina- ja Põhja-Ameerika riigid, muusikastiilide teke – riigid võõrkeeled: võõrkeelte hääldus, laulutekstide mõistmine kehaline kasvatus: kehatunnetuse ja koordinatsiooni arendamine rütmilise liikumise kaudu, ladina-ameerika tantsud ajalugu: kiriku- ja rahvakalendri tähtpäevad, muusika ärkamisajal 19. sajandil ja 25. a tagasi, eesti rahva vabadusvõitlus, muusikastiili tekkimise aeg ühiskonnaõpetus: muusikastiili ühiskondlik-poliitiline taust, ühislaul ja rahvuslik identiteet

	Omalooming Õpilane: • loob improvisatsioone keha, rütmi ja plaatpillidel; • loob kindlas vormis rütmilismeloodilisi kaasmänge ja/või <i>ostínatosid</i> keha-, rütmi- ja plaatpillidel; • kasutab lihtsaid meloodiaid luues relatiivseid helikõrgusi (astmeid); • loob tekste: regivärsse, laulusõnu jne; • väljendab muusika karakterit ja meeleolu ning enda loomingulisi ideid liikumise kaudu. Muusika kuulamine ja muusikalugu Õpilane: • kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendeid (meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit) ning muusikateose ülesehitust; • eristab pop-, rokk-, džäss-, filmi- ja lavamuusikat; • eristab kõla ja kuju järgi keel-, puhk-, löök- ja klahvpille ning elektrofone ja pillikoosseise; teab nimetada tuntud heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi; • tunneb eesti pärimusmuusika tänapäevaseid tõlgendusi; • on tutvunud Põhja ja Ladina Ameerika muusikapärandiga ning suhtub sellesse lugupidavalt; • arutleb muusika üle ja analüüsib seda oskussõnavara kasutades; võtab kuulda ja arvestab teiste arvamust ning põhjendab enda oma nii suuliselt kui ka kirjalikult. Muusikaline kirjaoskus Õpilane:	inimeseõpetus: koostöö rühmas väärtused ja kõlblus: isiklike kogemuste ja emotsioonide väärtustamine, aeg kui väärtus, lugupidav suhtumine muusikute panusesse avalikus kultuurielus, ühislaul kui väärtus, lugupidava suhtumine kujundamine erinevatesse kultuuritraditsioonidesse, muusika kui väärtus, isiklike kogemuste ja emotsioonide loominguline väljendamine, traditsioonid ja ühine lauluvara kui väärtus eesti kultuuris, isiklike kogemuste ja emotsioonide loominguline väljendamine regilaulu teksti loomisel, maailma kultuuripärand kui väärtus, muusika ja muusikute roll tänapäeva ärimaailmas, looming ja muusikaäri, kodu, perekond, isamaa kui väärtus, muusika kui kultuuridevaheline dialoog, rokiklassika – põlvkondade ühendaja, kodukoha ja eesti kultuuripärand, eesti muusika väärtustamine elukestev õpe ja karjääri planeerimine: muusiku elukutse, muusikaga seotud elukutsed, oma võimete ja huvide teadvustamine, õpioskuste arendamine, kujundamine ja omandamine, elukestva musitseerimisharjumuse kujundamine, muusikaga seotud elukutsetega tutvumine tehnoloogia ja innovatsioon: muusikainstrumentide areng 20. sajandil seoses tehnoloogia arenguga, muusikatehnika areng fonograafist ipod`ini</p> <p><b>teabekeskkond:</b> informatsiooni leidmine, visuaalsete kommunikatsioonivahendite kasutamine <i>powerpoint`i</i> ettekannetes, info leidmine andmebaasidest, autorikaitse

	- mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pausi tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes: - mõistab taktimõõtude 2/4, 3/4, 4/4 ja laulurepertuaarist tulenevalt kaheksandiktaktimõõdu tähendust; - kasutab laule õppides relatiivseid helikõrgusi (astmeid) ja seostab neid absoluutsete helikõrgustega (tähtnimed); - mõistab helistike C–a, G–e, tähendust ning lähtub nendest musitseerides; - teab bassivõtme tähendust ning rakendab seda musitseerides repertuaarist tulenevalt; - mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: - elektrofonid, sümfooniaorkester, kammerorkester, keelpilliorkester, džässorkester, partituur, muusikainstrumentide nimetused; - ooper, operett, ballett, muusikal, sümfoonia, instrumentaalkontsert, spirituaal, gospel; - rondo, variatsioon; - pop ja rokkmuusika, džässmuusika, süvamuusika; - kordavalt I ja II kooliastme muusikaline kirjaoskus ja oskussõnavara. Õppekäigud Õpilane: - arutleb, analüüsib ja põhjendab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil; - kasutab arvamust väljendades teadmisi ja muusikalist oskussõnavara.	küsimused, autorikaitse meediakeskkonnas, autorid ja autorikaitse, info leidmine internetist, esitluse koostamine, autoriõigused kultuuriline identiteet: rahvuslik kultuuripärand, maailma kultuuripärandiga tutvumine, lugupidava suhtumise kujundamine erinevatesse kultuuridesse, ühislaul kui rahvusliku identiteedi kujundaja, kultuuri roll igapäevaelus, kultuuride mitmekesisus, eesti murded kultuuriväärtusena, poplaul ja eestlase identiteet rahvusvahelisel tasandil, ühise lauluvara omandamine keskkond ja jätkusuutlik areng: loodus kui väärtus, eesti kui riigi jätkusuutlikkuse tegurid kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: koostöö ja algatus rühmatöös, osalemine kooli omaloomingukonkursil. tervis ja ohutus: kõrge detsibellid

	- tunnetab ja rakendab liikudes muusika väljendusvahendeid; - väljendab liikumise kaudu erinevate maade rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid. Omalooming Õpilane: - loob improvisatsioone keha, rütmi ja plaatpillidel; - loob kindlas vormis rütmilismeloodilisi kaasmänge ja/või <i>ostinatosid</i> keha, rütmi ja plaatpillidel; - kasutab lihtsaid meloodiaid luues relatiivseid helikõrgusi (astmeid); - loob tekste: regivärsse, laulusõnu jne; - väljendab muusika karakterit ja meeoleolu ning enda loomingulisi ideid liikumise kaudu. Muusika kuulamine ja muusikalugu Õpilane: - kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendeid (meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit) ning muusikateose ülesehitust; - eristab pop, rokk, džäss, filmi ja lavamuusikat; - eristab kõla ja kuju järgi keel, puhk, löök ja klahvpille ning elektrofone ja pillikoosseise; teab nimetada tuntud heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi; - tunneb eesti pärimusmuusika tänapäevaseid tõlgendusi; - on tutvunud Põhja ja Ladina Ameerika muusikapärandiga ning suhtub sellesse lugupidavalt; - arutleb muusika üle ja analüüsib seda oskussõnavara kasutades; võtab kuulda ja arvestab teiste arvamust ning põhjendab enda oma nii suuliselt kui ka kirjalikult.	

Muusikaline kirjaoskus

Õpilane:

- mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pausi tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes:

- mõistab taktimõõtude 2/4, 3/4, 4/4 ja laulurepertuaarist tulenevalt kaheksandiktaktimõõdu tähendust;
- kasutab laule õppides relatiivseid helikõrgusi (astmeid) ja seostab neid absoluutsete helikõrgustega (tähtnimed);
- mõistab helistike C–a, G–e, tähendust ning lähtub nendest musitseerides;
- teab bassivõtme tähendust ning rakendab seda musitseerides repertuaarist tulenevalt;
- mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas:
 - elektrofonid, sümfooniaorkester, kammerorkester, keelpilliorkester, džässorkester, partituur, muusikainstrumentide nimetused;
 - ooper, operett, ballett, muusikal, sümfoonia, instrumentaalkontsert, spirituaal, gospel;
 - rondo, variatsioon;
 - pop ja rokkmuusika, džässmuusika, süvamuusika;
 - kordavalt I ja II kooliastme muusikaline kirjaoskus ja oskussõnavara.

Õppekäigud

Õpilane:

- arutleb, analüüsib ja põhjendab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil;

	• kasutab arvamust väljendades teadmisi ja muusikalist oskussõnavara.	
9. klass	Õpitulemused Laulmine Õpilane: • laulab oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja väljendusrikkalt ning arvestab esitatava muusikapala stiili; järgib häälehoiu häälemurdeperioodil; • mõistab relatiivsete helikõrguste (astmete) vajalikkust noodist lauldes ning kasutab neid meloodiat õppides; • kasutab teadlikult muusikalisi teadmisi nii üksi kui ka rühmas lauldes; • osaleb laulurepertuaari valimisel ja põhjendab oma seisukohti; • laulab ea ja teemakohaseid ühe, kahe ning paiguti kolmehäälseid laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule; • laulab peast kooliastme ühislaule „Kalevite kants“ (P. Veebel), „Oma laulu ei leia ma üles“ (V. Ojakäär). Pillimäng Õpilane: • kasutab keha, rütmi ja plaatpille, plokkflööti või 6-keelset väikekannelt kaasmängudes ja/või <i>ostinatodes</i>; • rakendab musitseerides ukulele lihtsamaid akordmänguvõtteid ning lähtub absoluutsetest helikõrgustest (tähtnimedest) pillimängus; • kasutab muusikat esitades muusikalisi teadmisi ja oskusi. Muusikaline liikumine Õpilane: • tunnetab ja rakendab liikudes muusika väljendusvahendeid;	Õpisisu ja -tegevused • ühe- ja kahehäälsuse rakendamine laulmisel; relatiivsete helikõrguste (astmete) kasutamine, lauldes noodist lihtsamaid meloodiaid; • pillimänguoskuse rakendamine üksi ja koos musitseerides; • isiklike, põhjendatud seisukohtade avaldamine muusika kuulamisel, tuginedes muusika väljendusvahenditele ja oskussõnavarale; • muusika meeleolu, stiili ja vormi väljendamine liikumise kaudu lähtuvalt kujutlusvõimest; • loominguliste ideede teostamiseks sobivate muusika väljendusvahendite leidmine ja kasutamine; • esinemisvõimaluste pakkumine ning loomingulise eneseväljenduse toetamine; • teatris, kontserdil ja muuseumis käimine ning õppekäigud (helistuudiod, raamatukogud, muusikakoolid, muusikakõrgkoolid jne). Lõiming ja läbivad teemad: kirjandus: laulu teksti mõtestamine, funktsionaalne lugemisoskus, kirjandusteosed kui libretode alused, M. Veske, H. Runneli luule, kevade teema eesti luuletajate loomingus, H.

	- väljendab liikumise kaudu erinevate maade rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid. Omalooming Õpilane: - loob improvisatsioone keha, rütmi ja plaatpillidel; - loob kindlas vormis rütmilismeloodilisi kaasmänge ja/või <i>ostinatosid</i> keha, rütmi ja plaatpillidel; - kasutab lihtsaid meloodiaid luues relatiivseid helikõrgusi (astmeid); - loob tekste: regivärsse, laulusõnu jne; - väljendab muusika karakterit ja meeoleolu ning enda loomingulisi ideid liikumise kaudu. Muusika kuulamine ja muusikalugu Õpilane: - kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendeid (meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit) ning muusikateose ülesehitust; - eristab pop, rokk, džäss, filmi ja lavamuusikat; - eristab kõla ja kuju järgi keel, puhk, löök ja klahvpille ning elektrofone ja pillikoosseise; teab nimetada tuntud heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi; - tunneb eesti pärimusmuusika tänapäevaseid tõlgendusi; - on tutvunud Eesti ning Prantsuse, Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina Ameerika, Aafrika või Idamaade muusikapärandiga ning suhtub sellesse lugupidavalt; - arutleb muusika üle ja analüüsib seda oskussõnavara kasutades; võtab kuulda ja arvestab teiste arvamust ning	Karmo laulutekstdid, kirjandusteosed filmistsenaariumite alusena keheline kasvatus: kehatunnetuse ja koordineerimise arendamine, modernants ja ballett, kehatunnetus ja koordineerimine muusikalises liikumises bioloogia: hingamis- ja hääleorganite ehitus füüsika: heli tekkimine ja omadused geograafia: Itaalia, Prantsusmaa, Aafrika – Kongo riik, Lõuna-Aafrika – suulu asukohad kaardil võõrkeeled: hääldused, teksti tähenduse mõistmine, terminoloogia kunst: lavakujundus, kostüümid, jõulud eesti pärimuskultuuris, kujutavas kunstis, kunstniku roll filmi loomisel inimeseõpetus: koostöö rühmas/ansamblis ühiskonnaõpetus: ühislaul ja laulev revolutsioon, <i>jazzi</i> stiilide tekkimise ühiskondlik-poliitiline taust 20. sajandil väärtused ja kõlblus: kohaliku ja maailma kultuuripärandiga tutvumine-tuntud ansamblid ja orkestrid eestis ja maailmas, erinevate ajastute muusika väärtustamine, ooperi eetika ja väärtuste kandjana, eetilised ja esteetilised väärtused operettide süžees, isiklike kogemuste ja emotsioonide loominguline väljendamine, traditsioonid ja ühine lauluvara kui väärtus eesti kultuuris, muusikalised lavateosed kui väärtused, lugupidava suhtumise kujundamine muusikateatrisse, teiste maade kultuuripärandiga tutvumine, lugupidava suhtumise kujundamine kultuuritraditsioonidesse, kultuuriline mitmekesisus ja muusikaline kultuuripärand kui väärtus,

	põhjendab enda oma nii suuliselt kui ka kirjalikult; - tunneb autoriõigusi ja nendega kaasnevaid kohustusi intellektuaalse omandi kasutamisel (sh internetis). Muusikaline kirjaoskus Õpilane: - mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pausi tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes: - mõistab taktimõõtude 2/4, 3/4, 4/4 ja laulurepertuaarist tulenevalt kaheksandiktaktimõõdu tähendust ning arvestab neid musitseerides; - kasutab laule õppides relatiivseid helikõrgusi (astmeid) ja seostab neid absoluutsete helikõrgustega (tähtnimed); - mõistab helistike C–a, G–e, F–d (repertuaarist tulenevalt D–h) tähendust ning lähtub nendest musitseerides; - teab bassivõtme tähendust ning rakendab seda musitseerides repertuaarist tulenevalt; - mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: - elektrofonid, sümfoniaorkester, kammerorkester, keelpilliorkester, džässorkester, partituur, muusikainstrumentide nimetused; - ooper, operett, ballett, muusikal, sümfonia, instrumentaalkontsert, spirituaal, gospel; - rondo, variatsioon;	loomingulisuse väärtustamine, maailma kultuurilise mitmekesisuse teadvustamine, väärtustamine, Ameerika kultuuriline mitmekesisus kui väärtus, Raimond Valgre muusikaline pärand kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: oma ideede arendamine ja elluviimine rühmatöös, koostöö rühmas, ühislaul ja kodanikualgatus poliitilise korra muutumise võimalusena, oma loominguiliste ideede elluviimine kaasaegsete ikt vahendite abil, osalemine kooli omaloomingukonkursil elukestev õpe ja karjääri planeerimine: muusiku elukutse, elukestva õpiharjumuse kujundamine, ooperiteatriga seotud elukutsed, laulja elukutse, muusikaga seotud elukutsed, muusika- ja balleti õppimisvõimalused eestis, jazzmuusik kui elukutse tervis ja ohutus: hääle tervishoid, häälemurde perioodi iseärasused kultuuriline identiteet: erimaade kultuuri roll maailmas, selle mõjutused kaasaja muusikaelule, looduslähedus eesti rahvusliku identiteedi tunnusjoonena, eestlased ja ühislaulu traditsioon, rahvamuusika identiteedi kujundajana, eesti jazzmuusikute panus eesti muusikas, ühine lauluvara teabekeskkond: info leidmine andmebaasidest, autorikaitse küsimused, lisainfo leidmine leksikonidest, kaasaegsed helilise ja visuaalse kommunikatsiooni väljendusvahendid, keskkonna heliline ja visuaalne kujundamine tehnoloogia ja innovatsioon: virtuaalne klaviatuur, uued tehnoloogiad filmitööstuses

	4. pop- ja rokkmuusika, džässmuusika, süvamuusika; • kordavalt I ja II kooliastme muusikaline kirjaoskus ja oskussõnavara. Õppekäigud Õpilane: • arutleb, analüüsib ja põhjendab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil; • kasutab arvamust väljendades teadmisi ja muusikalist oskussõnavara.	